

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוולד) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אהנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא – מאריך; דרגא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טוחא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, הולם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.1 דברים תבוא כו,א

דברים כי תבוא כו,א: ויהיה כי-תבוא אל-הארץ אשר ה' אלהיך נתן לך נחלה וירשתה וישבת בה:

ויהיה כי-תבוא אל-הארץ - פשטא מונח זקף-קטן וגו' [רש"י] כאן ירושה ונחלה ומכאן נלמד לכל כי תבוא כי תבואו שזה אחרי ירושה ונחלה (פרט ל-) **(במדבר שלח-לך טו)** לענין חלה שנצטוו מיד בבואם), פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים כעין בנין אב לכל התורה כולה

[שפת"ח] מסביר רש"י לא פירש זאת בפרשת שופטים בענין מנוי מלך כי (א) כדי שהכיבוש ייוחס לה' ולא לבשר ודם, (ב) מינוי מלך גם כן אחרי ירושה ונחלה ונלמד בגזירה שוה ולכן לא ילמד ממנו לענין אוכל כמו כאן לומדים מאוכל לאוכל, מביכורים לתרו"מ ועוד.

- תבנית הטעמים כאן תומכת בבנין אב. אפשר שגזרה שוה היא רק מדבר אחד לדבר אחר יחיד, בנין אב מכתוב אחד לרבים

דברים כי-תבוא כו,ב: ולקחת מראשיתו כל-פרי האדמה אשר תביא מארצך אשר ה' אלהיך נתן לך ושמת בטנא והלכת אל-המקום אשר יבחר ה' אלהיך לשכן שמו שם: (כאן מלת ראשית ומלת אדמה ומלת ארצך)

שמות משפטים כג,יט: ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך לא-תבשל גדי בחלב אמו: (כאן מלת ראשית ומלת אדמתך)

ויקרא ב,יב קרבן ראשית תקריבו אתם לה' ואל-המזבח לא-יעלו לבית ניהח: (אלו חיטים)

ויקרא אמר כג,י דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם כי-תבאו אל-הארץ אשר אני נתן לכם וקצרתם את-קצירתה

והבאתם את-עמר ראשית קצירכם אל-הכהן: (אלו שעורים)

דברים ואתחנן ח,ח ארץ חטה ושערה ונפן ותאנה ורמון ארץ-נית שמן ודבש: (כאן מלת ארץ, ושבעה מינים)

[ירושלמי ביכורים פ"א ה"ג (וילנה ב,א)] מתניתין. אין מביאין ביכורים חוץ משבעת המינים וגו'

(נוסח הגמרא וכך גירסת הגר"א וגירסת [הרב חיים קנייבסקי] שליט"א)

גמרא. ... ע"פ [לב ירושלים] **(דב' תבוא כו,ב)** ולקחת מראשיתו ולא כל ראשית. דריש (מאות השימוש מ"ם) מיעוט ... שאין כל הפירות

חייבין בביכורים. אם **מראשיתו** וכו' אלא חיטים ושעורים בלבד. אין לי אלא דכתיב בהו ראשית (אולי נסתפק רק במינים שכתוב בה

המלה ראשית והם:), **חיטים** דכתיב בשתי הלחם **(ויקרא כג,יב)** קרבן ראשית תקריבו אתם לה' וגו', **שעורים** דכתיב במנחת העומר **(וי**

אמר כג,י) **והבאתם את-עמר ראשית קצירכם אל-הכהן** וגו'.

(הגמרא פותחת בתהליך הרחבה מוגבלת ממינים שכתוב בה המלה **ראשית** אל מינים אחרים)

נאמר **כאן ארצך**. (בביכורים **(דב' תבוא כו,ב)** אשר תביא מארצך וגו')

ונאמר **כאן** (בשבעת המינים) **(דב' ואת' ח,ח)** ארץ חטה ושערה. מה **ארץ** שנאמר להלן בשבעת המינים הכתוב מדבר, אף **ארץ** שנאמר

כאן (טט - בביכורים) בשבעת המינים הכתוב מדבר (ע"פ פ' רש"י).

הסבר המהלך ע"פ תבניות טעמים. מלת **ראשית** כתובה ב-**(שם' מש' כו,ב)** **ראשית בכורי אדמתך**, אז אולי רק פירות שכתוב בה ראשית

(חיטה ושעורה), בא ההמשך **אדמתך** – מונח זקף-קטן במלה אחת, כעין מדה ריבה וריבה את הכל, נאמר באחד וכולל הכל. כדי להוכיח

ש"הכל" מוגבל לשבעה המינים כמו החיטה והשעורה, אפשר כי המהלך הוא כך, ב-**(דב' תבוא כו,ב)** נאמר **ולקחת מראשיתו כל-פרי**

האדמה דומה ל- **אדמתך** הנ"ל, ובהמשך ל- **האדמה** ב-**(דב' תבוא כו,ב)** נאמר **מאדך** מרמז לגזרה שוה להשוות ל-**(דב' ואת' ח,ח)**

ארץ חטה ושערה, מה **ארץ** שנאמר בשבעת המינים הכתוב מדבר, אף **ארץ** = **(דב' תבוא כו,ב)** **מאדך** שנאמר **כאן** (טט - בביכורים)

בשבעת המינים הכתוב מדבר. המהלך שהתחיל בגמרא ב-**(שם' מש' כו,ב)** **ראשית בכורי אדמתך** הוכח כי מלמד על רבוי מוגבל רק

לשבעת המינים.

הסבר על הלימוד ריבה וריבה את הכל: **ירושלמי פסחים** דורש מפרי שקמחו מחמיץ מפרישים חלה ואופים מצה מהפסוק **(במ' שלח טו,כא)**

מראשית ערסתיכם תתנו לה' תרומה לדרתיכם: ס הבסיס הוא הקרא **מראשית ערסתיכם** והדרשה ריבה ריבה את הכל. וע"י

הקרא ביהושע **"מבכבור הארץ"** קבעו שאלו חיטין ושעורים ומהם ריבו וע"י נסיונות רבנן דקיסרין אל שאר המינים המחמיצים כוסמין,

שיפון, שיבולת שועל וע"פ הפני משה אם ימצא עוד מין מחמיץ אז גם הוא בכלל כך. בכל אופן **ערסתיכם** - פשטא מונח זקף-קטן בתיבה

אחת נתנה רמז שאפשר כי במקומות נוספים גם תהיה דרשה של ריבה וריבה את הכל.

אשר תביא מארצך אשר ה' אלהיך נתן לך – קדמא דרגא תביר קדמא דרגא תביר מרכא טפחא, תבנית נדירה מאד, אפשר כי

התבנית **אשר תביא מארצך** מרמזת לקבוצת פרטים שעל כל אחד חל הענין או ההלכה, אלו שבעת המינים החייבים מדאורייתא

בביכורים. אמנם פשט הפסוק מלמד על הבאת ביכורים **מאדך**, אבל אפשר כי **(דב' כ"ת כו,ב)** **מאדך** – תביר, וגם **מ** - מ"ם

השימוש, וגם **אלהיך** – תביר, מחלקים וממעטים את מלוא **ארצך** מחובת הבאת ביכורים ע"פ מאמרי חז"ל.

מהיכן לא מביאים, נסיבות שלא מביאים.

(א) (דב' כ"ת כו,ב) מאדך – תביר, וגם מ"ם השימוש ממעטים בממקום שממנו מביאים בכורים כי **אשר** – קדמא, **ה' אלהיך נתן לך** –

דרגא תביר מרכא טפחא, קבוצת פרטים שחל עליהם אותו ענין או הלכה, ה' א-לקינו הקדים לתת לנו את עבר הירדן המזרחי שרק לעתיד

לבוא אמור להיות חלק מא"י ורק אז יביאו ממנו בכורים, עד אז נוהגים כנאמר ב-**משנה מסכת כלים פ"א מ"ו** עשר קדושות הן ארץ

ישראל מקודשת מכל הארצות ומה היא קדושתה שמביאים ממנה העומר והבכורים ושתי הלחם מה שאין מביאים כן מכל הארצות:

(ב) משנה ביכורים פ"א מ"א ... אלו שאינן מביאין הנוטע לתוך שלו והבריד לתוך של יחיד או של רבים וכן (ולהפך) וגו'

מ"ב מאיזה טעם אינן מביאין משום שנאמר **(שמות כג)** ראשית בכורי אדמתך עד שיהיו כל הגדולין מאדמתך האריסין והחכורות

והסקריקון והגולן אין מביאין מאותו הטעם משום שנאמר ראשית בכורי אדמתך:

מ"ג אין מביאין בכורים חוץ משבעת המינים שאינם מן המוכרח אין מביאין בכורים קודם לעצרת וגו'

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטולד) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה כבעל-פה, תהש"א – התשפ"ד; תמצית ההשערו: **תאנה, סלוק = סוף-ספוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונה – רבוי**; **מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך**; **רבו; דרגא – מצרף; תביר – מחלק**, ממעט, לא ממש; **טפחא = טרוא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' עשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונה רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.**

אנציקלופדיה תלמודית כרך ג, [בכורים] עמוד שא טור 1 הקרקע. אין חובת הבאת בכורים אלא כשהפירות והאדמה, שממנה גדלו, הם שלו, ולפיכך הלוקה פירות תלושים ... **אינו מביא, שהרי אין לו קרקע**, ואף המוכר אינו מביא, שהרי אין לו פירות, **(ע' שא טור 2) והגזלנים, אין מביאים בכורים, שנאמר: בכורי אדמתך⁶³, ואפילו נתייאשו הבעלים⁶⁴.** אפילו היו **חכירי בתי אבות**, שהם ובניהם הם החוכרים מאביהם של בעלי השדה ומבניהם אחריהם, **אינם מביאים⁶⁵ ...**
הקונה אילן אחד בתוך קרקע של חברו, אינו מביא, לפי שאין לו קרקע⁷⁰. קנה שלשה אילנות מביא⁷¹ ... הקונה שני אילנות, כיון שהדבר ספק אם יש לו קרקע⁸¹, הרי זה מביא מספק⁸². קנה אילן וקרקעו, מביא בכורים⁸³.
(עמוד שג טור 1) אין מביאים בכורים אלא מן המוכחר, שנאמר: מארצך¹⁴⁰, ולא כל ארצך¹⁴⁰, למעט שאינו מן המוכחר¹⁴¹.
(עמוד שג טור 2) פירות שביעית* חייבים בכורים¹⁶², ויש סוברים שאינם חייבים, לפי שהם הפקר, ולא נתחייבו בשעת הביכור¹⁶³, ואינו יכול לומר האדמה אשר נתת לי¹⁶⁴. **הערה 162. רש"י שמות כג יט ... שמצדד לפרש כשלקט הוא עצמו מפירות שדהו, מביא ...**

דברים כי-תבוא כו,ג, טו,טז: [יג] ואמרת לפני ה' אלהיך בערתי הקדש מן-הבית וגם נתתיו ולגור וליתום ולאלמנה ככל-מצותך אשר צויתני לא-עברתי ממצותיך ולא שכחתי:
[טו] השקיפה ממעון קדשך מן-השמים וברך את-עמך את-ישראל ואת האדמה אשר נתתה לנו פאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש: ס
(דב' תבוא כו, א-יא) פרשת הבאת ביכורים ויודוי עליו, (דב' תבוא כו, יב-טו) פרשת הבאת מעשר שני והיודוי עליו.
ס [טז] היום הנה ה' אלהיך מצוץ לעשות את-החקים האלה ואת-המשפטים ושמרת ועשית אותם ככל-לכתבך ויבך-נפשך:

(כו,ג) ואמרת - פור, אפשר מרמז [ירושלמי ביכורים פ"ב ה"ב], [ירושלמי מעשר שני פ"ה ה"ה] על [דברים כי-תבוא] ללמוד מוויודי מעשר שני לוויודי ביכורים שגם בו יאמר המתוודה (דב' תבוא כו,טו) השקיפה ממעון קדשך מן-השמים וברך את-עמך (ולא נראה הגי' נחלק) כפי שמובא למשל ב- [תנחומא דברים כי-תבוא א] ... אבל הקב"ה אינו כן. אלא יורד אדם לתוך שדהו ראה אשכול שביכר ... מניחו בסל ... ובא עומד באמצע העזרה ומבקש רחמים ... ולא עוד אלא שהיה אומר איני זו מכאן עד שתעשה צרכי היום הזה שכתוב אחריו (דב' תבוא כו,טז) היום הנה ה' אלהיך מצוץ לעשות את-החקים האלה ואת-המשפטים וגו'. אמר רשב"ל יצתה בת קול ואמרה לו תזכה לשנה הבאה ותביא כ- (דב' וא' ו,כד) היום הנה, כאדם שהוא נותן פרי חדש לחברו ואומר לו יהי רצון שתשנה ותתן לי לשנה האחרת.

[רש"י] (כו,טז) ושמרת ועשית אותם - בת קול מברכת: הבאת בכורים היום - תזכה לשנה הבאה (ראה תנח' כי תבא א), כעין דבר החוזר וקורה
[עץ יוסף] - תזכה לשנה הבאה. וזה נרמז בפסוק (שם' מש' כג,יט) ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך, שר"ת ד' תיבות אלה תביא בית ה' אלהיך תביא (טט כאילו כתוב פעמיים תביא) רמז למ"ש תשנה לשנה הבאה כדרך הנותן צדקה שהקב"ה ממציא לו מעות לעשות צדקה (גבול בנימין).

(כו,טז) החקים אלו המדרשות. כתב **[בעל קרבן אהרן]** הא דמפרש החקים אלו המדרשות לפי שהם דברים נסתרים וסודות נעלמים. כגון המרומז **(כו,טז) השקיפה ממעון קדשך מן-השמים וברך את-עמך את-ישראל ואת האדמה אשר נתתה לנו -** פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים, כעין דבר החוזר וקורה, וכן המרומז בכתוב **(שם' מש' כג,יט) אדמתך תביא -** זקף-קטן זקף-גדול, גי' זקף-קטן + זקף-גדול = תקע"ו = 576, גי' המלים המוטעמות זקף-קטן זקף-גדול עולה תתע"ח = 465 + 413 = 878, הפרש 878 - 576 = 302 = ש"ב שהן ראשי תיבות **ש'נה ב'אה, וכן מלת תקע"ו (הודיעו) ע"י בת קול את ברכת ה' כפי ש- אמר רשב"ל [תנחומא דברים כי-תבוא א] יצתה בת קול ואמרה לו תזכה לשנה הבאה ותביא כ- (דב' וא' ו,כד) היום הנה**

השקיפה - תלישא-קטנה, בתפקיד שיעור אפשר של א"י כי הפסוק מסיים ארץ זבת חלב ודבש - תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב ועל חלק ממנה לא חל ענין או הלכה מסוימת. כאן אחד מכ-9 מופעים של תוכן זה באותה תבנית טעמים וכל אחד המלמד ענין אחר שלא כל א"י היא כמתואר בכתוב.
כאן באופן של דרש בתפקיד של חישוב כפי' [בעה"ט] - השקיפה, עולה בגימטריא ת"ק כלומר השקיפה ממהלך ת"ק שנה שמשמים לארץ, ותגין על הקו"ף לומר בזכות אברהם שהוליד לך שנים,
השקיפה - תלישא-קטנה, מרמז על כעין עקירת הכלל שכל ההשקפות בתורה לרעה חוץ מזאת.
השקיפה - תלישא-קטנה, בתפקיד מחיצה, כאן בתפקיד פריצת מחיצות כנדרש ב-[שמות רבה (וילנא) פרשה מא] א ויתן אל משה ככלותו, כך פתח ר' תנחומא בר אבא (דניאל ט,ו) לך אנכי הצדקה ולגנו ב'שת הפנים, מהו כן, א"ר נחמיה אפילו בשעה שאנו עושין את הצדקה מביטים אנו מעשים שלנו ויש לנו בושת פנים, אין לנו שעה שאנו באין בודוע אלא בשעה שאנו מוציאים מעשרותינו שנאמר (דב' כ"ב, כג) כי הכלה לעשר מה כתוב בסוף (דב' כ"ב, כו,טו) השקיפה ממעון קדשך מן-השמים, א"ר אלכסנדר גרול כחן של מוציאי מעשרות שהן הופכין את הקלה לברכה, אתה מוצא כל מקום שכתוב בתורה השקיפה לשון צער הוא כמד"א (שמות יד) ונשקף ה' אל-מתנה מצרים, וכן בסודם שנאמר (בר' וירא יט,כח) ונשקף על-פני סדם חוץ מזו, וגו'

דברים כי-תבוא כז,כו: ארור אשר לא-יקים את-דברי התורה-הזאת לעשות אותם ואמר כל-העם אמן: פ
ארור - רביע, (א) הגבהת ספר תורה לארבע כיוונים [רמב"ן] ... ובירושלמי בסוטה (ז,ד [כא,ד]) ראיתי: אשר לא-יקים - וכי יש תורה נופלת? רבי שמעון בן יקים אומר: זה החזון; ... ולי נראה: על החזון שאינו מקים ספר תורה על הצבור להראות פני כתבו לכל, כמו שמפורש במסכת סופרים (יד,ח), שמגביהין אותו ומראה פני כתיבתו לעם העומדים לימינו ולשמאלו ומחזירו לפניו ולאחריו, שמצוה לכל האנשים והנשים לראות הכתב ולכרוע, ולומר: "זאת התורה אשר שם משה" וגו' (דב' ד,מד); וכן נהגו.
ארור - רביע, (ב) [רמב"ן] ... רבי אסא בשם רבי תנחום ברבי חיאי: למד ולימדו ושמרו ועשה והיתה ספיקה בידו להחזיק ולא החזיק, הרי זה בכלל ארור

אשר לא-יקים את-דברי התורה-הזאת - דרגא תביר מרכא טפחא, קבוצת פרטים שעל כל אחד חלה ההלכה או הענין הנידון לעשות אותם. כאן כפי' ה-[רמב"ן] ואם יכפור באחת מהן או תהיה בעיניו בטלה לעולם, הנה הוא ארור.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטול"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערת: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפ' פשטא – מוציא מפשט; מרשא = מארבו, רבוי; דרשא – מצרף; תביר – מחלק, מעט, לא ממש; טפקא = טרשא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרשא טפקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרשא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרשא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרשא טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרשא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי'ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרשא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.2 דברים כי-תבוא כו,א

דברים כי תבוא כו,ג: (נעח) בעזרת נחלת יעקב

וְאִמְרָתָּהּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּעֶרְתִּי הַקֶּדֶשׁ מִן-הַכֹּהֲנִים וְנָם נִתְּתִיו לְלוֹי וְלַגֵּר לִיתְמוֹם וְלֹאֲלִמְנָה כָּכֵל-מִצְוֹתֶיךָ אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי לֹא-עֲבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ וְלֹא שָׁכַחְתִּי:

רש"י (יג) וְאִמְרָתָּהּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ - התנודה שנתת מעשרותיך (ראה ספ"ד שג). בְּעֶרְתִּי הַקֶּדֶשׁ מִן-הַכֹּהֲנִים - זה מעשר שני ונטע רבעי (ראה שם). ולמדך, שאם שהה מעשרותיו של שתי שנים ולא העלם לירושלים, שצריך להעלותם עכשיו. וְנָם נִתְּתִיו לְלוֹי - מעשר ראשון (ראה שם). וְנָם נִתְּתִיו לְלוֹי - לרבות תרומה ובכורים (ראה שם) (הפשט עוסק בלוי הדרש ככה). וְלַגֵּר לִיתְמוֹם וְלֹאֲלִמְנָה - זה מעשר עני (ראה שם). כָּכֵל-מִצְוֹתֶיךָ - נתתם כסדרם: לא הקדמתי תרומה לבכורים ולא מעשר לתרומה ולא שני לראשון; שהתרומה קרויה 'ראשית', שהיא ראשונה משנעשה דגן, וכתוב מְלֹאֲתָהּ וְדַמְעָהּ לֹא תֵאָחֵז (שמ' מש' כב,ח) - לא תשנה את הסדר (ראה מכיל' משפטים כספא יט). לֹא-עֲבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ - לא הפרשתי ממין על שאינו מינו ומן החדש על הישן. וְלֹא שָׁכַחְתִּי - מלברך על הפרשת מעשרות (ראה ספ"ד שג). (רש"י ע"פ ספרי מלמד נתתם כסדרם, אבל הפירוש בפסוק מלמד על הפרשות בשנה ראשונה, שניה, רביעית וחמישית בסדר הפוך, ואח"כ מלמד על הפרשת מעשר עני בשנים שלישית וששית)

וְאִמְרָתָּהּ - פזר.

רש"י וְלֹא שָׁכַחְתִּי - מלברך על הפרשת מעשרות (ראה ספ"ד שג). שפתי'ח כתב רא"ם מלשבחך ומלברכך בעת הפרשת המעשרות ולא מלברך ברכת הפרשת מעשרות, שהוא נוסח הברכות שתקנו אנשי כנסת הגדולה, שברכות על המצוות אינו אלא מדרבנן (לכן הרא"ם משנה מלשון רש"י לבח' ללשון לשבח, על הרא"ם יש להעיר היכן מצינו מדאורייתא שיש חובה לשבח בעת הפרשת המעשרות ולא לברך). ועוד ב-שפתי'ח עיין תוספות יום טוב מעשר שני פ"ה מ"א דפירש קאי על הברכות ואסמכוה על קרא. ו-התויר'ט עצמו הביא ראה לדבריו מדברי הרא"ש.

טעם פזר בתחילת הפסוק וְאִמְרָתָּהּ - פזר בתפקיד של העברת רעיון תורני למקום אחר, הספרי דורש למקומו מאמירת וידוי ביעור תרו"מ לאמירת ברכת הפרשת תרומות ומעשרות בשם ומלכות, וטעם פזר מלמד למקום אחר בתורה והיא אמירת ברכות בכלל בשם ומלכות. ולראיה נביא (בהפניית הרב יוסף אוסטרי הי"ו) הנאמר בבלי ברכות מב, המשתמש בפסוק זה ומסמך עליו הזכרת שם ומלכות בברכות בכלל. גופא, אמר רב: כל ברכה שאין בה הזכרת השם - אינה ברכה. ורבי יוחנן אמר: כל ברכה שאין בה מלכות - אינה ברכה. אמר אביי: כוותיה דרב מסתברא, דתניא: (דב' כי-תבוא כו,ג) לֹא-עֲבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ וְלֹא שָׁכַחְתִּי. לֹא-עֲבַרְתִּי - מלברכך, וְלֹא שָׁכַחְתִּי - מלהזכיר שמך עליו, ואילו מלכות לא קתני. ורבי יוחנן - תני וְלֹא שָׁכַחְתִּי מלהזכיר שמך ומלכותך עליו.

וְלֹא שָׁכַחְתִּי - מרשא סלוק

וְלֹא - מרשא לרבות הזכרת שם (ה' א-לקינו) ומלכות (מלך העולם) ונוסח הברכה הקשורה לפסוק הוא "ברוך אתה ה' א-לקינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וצונו להפריש תרומות ומעשרות". ע"י טעם וְאִמְרָתָּהּ - פזר מועבר רעיון ברכה בשם ומלכות לכל הברכות. שָׁכַחְתִּי - סלוק להגביל הזכרת שם ומלכות בברכה לפי הכללים שקבעו רבנן (כגון רק לפתיחת ברכות, ולא בסמיכות ברכות מסוימות, ראה רמב"ם הל' ברכות פ"א, בית הבחירה למאירי בבלי ברכות מב, שו"ע או"ח סי' ריד). כמו-כן אף שהנוסח הרגיל כולל שתי אזכרות של שם הוי"ה המבוטא אדוני-י"ו ו"א-לוקינו", בדיעבד, אם אמר רק אחד מהם יצא חובתו. עוד נפסק כי אי אמירת המילה "אתה" שבנוסח הברכה אינה מעכבת בדיעבד. לגבי אי אמירת המילה "העולם" קיימת מחלוקת בין הפוסקים (שולחן ערוך ומשנה ברורה בסימן ריד). כמו-כן יש כל מיני נוסחים של שבת לה' שהאומרם כברכה יצא אף על פי שלא אמר הנוסח המקובל. רמב"ם הלכות ברכות פ"א ה"ה עזרא הסופר ובית דינו - אנשי כנסת הגדולה קבעו נוסח הברכות בשם ומלכות לברכות שמקורן בתורה (ברכת המזון ע"פ הפסוק ואכלת ושבעת וברכת את ה' א-לקיך וגו', ברכה לפני לימוד התורה) ולברכות מרבנן. ואף על פי שהראיה מהפסוק אסמכתא בעלמא היא דברכות מדרבנן הן ואינן מעכבות (ראה תפארת ישראל - יכין מע"ש פ"ה מ"א) נראה לומר כי טעם וְאִמְרָתָּהּ - פזר מרמז לתקנת רבנן זאת שהיא אחת משבע מצוות מדרבנן.

וְאִמְרָתָּהּ - גי' עולה ברו"ך את"ה אה"ד אשר שמך ה' אֱלֹהֶיךָ (בנוסח הברכה ה' א-לקינו), וציוור טעם פזר מרמז לכתר מלכות. בשם שב"פ ה"ו הנוסחה הכללית של הברכות היא בשם ומלכות "ברוך אתה ה' א-לקינו מלך העולם" גי' המלים עולה 1003 ועוד שש המלים האלה עולה 1009 גימטריה זאת מרומזת בגימטריה המלים וְאִמְרָתָּהּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ - העולה 909 ועוד 100 ברכות שיש מצווה לברך ביום עולה 1009

לִפְנֵי - תלישא-קטנה,

משנה מסכת מעשר שני פ"ה מ"א כָּכֵל-מִצְוֹתֶיךָ אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי הא אם הקדים מעשר שני לראשון אינו יכול להתודות לֹא-עֲבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ לא הפרשתי ממין על שאינו מינו ולא מן התלוש על המחובר ולא מן המחובר על התלוש ולא מן החדש על הישן ולא מן הישן על החדש ולא שכחתי לא שכחתי מלברכך ומלהזכיר שמך עליו:

לִפְנֵי - תלישא-קטנה, בתפקיד כעין מחיצה, לרמז על אי מעבר מחיצה כנאמר ב- משנה מסכת מעשר שני פ"ה מ"א ... לֹא-עֲבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ לא הפרשתי ממין על שאינו מינו ולא מן התלוש על המחובר ולא מן המחובר על התלוש ולא מן החדש על הישן ולא מן הישן על החדש

לִפְנֵי - תלישא-קטנה, בתפקיד שיעורי כמויות וזמנים בהפרשת תרו"מ כשעוריהן בכל הדקדוקים, דרישת זמני ביעור מעבר לשנה שלישית עד פסח רביעית, מעבר לשנה ששית עד פסח שנה שביעית כפי שנדרש במלים מקצחה שְׁלֹשׁ שָׁנִים

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותי האמנותי – החלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, הששס"א – החשפ"ד; תמצית ההשערות: **אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** – מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אהא מרב אפשרויות; **פסק 1** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ...; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשי** – יוצא מהענין; **קדמא וואלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = **שכחה**; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = **שכחה**; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים/בתושבע"פ.

משנה מסכת מעשר שני פ"ה מ"י במנחה ביום טוב האחרון היו מתודין כיצד היה הודוי **בערתי הקדש מן-הבית** (דברים כו) זה מעשר שני ונטע רבעי **נתתיו ללוי** זה מעשר לוי **ונם נתתיו** זו תרומה ותרומת מעשר **לגר ליתום ולאלמנה** זה מעשר עני הלקט והשכחה והפאה אף על פי שאינן מעכבין את הודוי **מן-הבית** זו חלה:

בערתי הקדש מן-הבית – דרגא מונה רביעי, נתיחס כאן לתבנית הטעמים מונה רביעי בתפקיד של לפחות ארבעה דברים שמבערים מן הבית בערב פסח של שנה רביעית (מהפסוק כאן) ושל שנה שביעית (שמקורה יתברר להלן), פי' רש"י ע"פ ספרי לבער (במשמע להוציא) **מן-הבית** (א) מעשר שני (ב) נטע רבעי (ג) מעשר ראשון (ד) תרומה (ה) בכורים (ו) מעשר עני (המעכב) וגם הלקט והשכחה והפאה אף על פי שאינן מעכבין (ז) חלה – **רמב"ם מע"ש פ"א, ה"ב מן-הבית** זו חלה שהיא המתנה של כהנים בבית. חלה נקראת תרומה ב-**במדבר שלח טו, כ: ראשית ערסתכם חלה תרימו תרומה פתרומת גרן פן תרימו אתה**:

ביעור בשנה השביעית – עיין ב-**רמב"ם מע"ש פ"א, ה"א-ג** דמצוות ביעור מעשרות היא בשנה הרביעית והשביעית ועיין ב-**רדב"ז** שם **ה"א** שהמקור הוא בירושלמי פרק בתרא דמע"ש וזה לשונו יכול פעם אחת בשבוע חייב לבער תלמוד לומר (**דברים ראה יד, כח**) **מקצתה שלש שנים**, ויש לברר כיצד זה מלמד על שנה

רדב"ז הלכות מעשר שני ונטע רבעי פ"א ה"א מצות עשה להתודות וכו'. פרק בתרא דמעשר שני ערב יום טוב הראשון של פסח של רביעית ושל שביעית היה ביעור ומפרשים בירושלמי דכתיב (**דברים ראה יד, כח**) מקץ **שלוש שנים תוציא את-כל-מעשר תבואתך** יכול פעם אחת בשבוע את חייב לבער ת"ל (**דברים ראה יד, כח**) **מקצתה שלש שנים** (הירושלמי שינה הלשון **מקצתה** למקץ כדי להדגיש כי דרשת שנה שביעית היא מיתור האות ה"ה) יכול כשהגיע בראש השנה שלישיית את חייב לבער ת"ל **מקצתה** אין **מקצתה** אלא בסוף בסוף שנה אתה מבער ואי אתה מבער בר"ה אי בסוף שנה יכול בראשה של שביעית תלמוד לומר (**דב' כי-תבוא טו, ב**) **כי תכלה לעשר** כשתכלה לעשר את כל הפירות יכול אף בחנוכה נאמר כאן **מקצתה** ונאמר להלן (**דב' וילך לא, ג**) **מקץ שבע שנים במעד שנת השמיטה תבג הסכות**: מה מקץ שנאמר להלן מועד אף כאן מועד אי מה להלן בחג הסכות אף כאן בחג הסכות ת"ל (**דב' כי-תבוא** **טו, ב**) **כי תכלה לעשר** אימתי הוא מכלה לעשר את כל הפירות בפסח של רביעית ע"כ. וה"ה לפסח של שביעית:

הירושלמי דרש מקץ ע"י שנוי מהכתוב מקצה כדי ללמוד על שנה שביעית ועל מועד ואח"כ ע"י מלת תכלה מקדים לפסח של שביעית. ברוב הפסוקים עם מלת מקצה המובן הוא בסוף הצד, סוף המקום, כמו **בראשית ויגש מז, כא: ואת-העם העביר אתו לערים מקצה וכול-מצרים ועד-קצהו**: מלת **מקצה** – קצה הארץ, סוף הארץ אבל ב-**במדבר מסעי לד, ג: והיה לכם פאת-נגב ממדבר-צן על-ידי אדום והיה לכם נגיל נגב מקצה ים-המלח קדמוה**: משמעות **מקצה** היא מעבר למקום מסוים, ונראה שכך גם ב-(**דברים ראה יד, כח**) **מקצתה שלש שנים**, בתבנית מונה פסק (המוכר כמונה לגרמיה) מונה רביעי. קריאה ללא פסק משמעותה מעבר לשלש שנים היינו בשנה הרביעית. בקריאה עם פסק מלת **מקצתה** בטעם מונה לגרמיה היא כעין דרשת סדור שנחלק ומצטרפת לפסוק הקודם (**דב' ראה יד, כח**) – **והלוי... אין לו חלק ונחלה עמך מקצתה**, הלוי הוא מעבר לנחלות, ובשנת שמיטה דומים כל ישראל בעלי נחלה ללויים ואין להם נחלה. ולכן **מקצתה** פסק, מעבר לשש שנות עבודת האדמה בנחלה, היינו בשנה השביעית.

ועוד דרך הסבר בקריאה עם פסק מלת **מקצתה** בטעם מונה לגרמיה, טעם הפסק בתפקיד של העברת התוכן משמאלו אל המלה מימנו, ואז מתקבל **שלוש שנים מקצתה שלש שנים** שתי קבוצות של שלוש שנים שבשנה שאחריהם מקיימים ביעור.

(**דב' תבוא טו, ג**): **בערתי הקדש מן-הבית** – דרגא מונה רביעי, תבנית המרמזת לתיקון ליצר הרע.

תיקון לחטא העגל, ניטלה כהונה מבכורים ונתנה לאהרן ולבניו, תיקון ליצר הרע של דבר הנתון ללב, כי מי יודע האם באמת ביער כל התרומות והמעשרות מן הבית, ואם לא ביער ומתודה מעורר כעס, אך המבער כתיקונן נענה לבקשת גשמים. ע"פ **ירושלמי בכורים פ"ב ה"ב (וילנה ח, א)** ביעור בכורים נלמד בהקש מביעור מעשר שני. הקרא עוסק במעשר שני ורבי יעקב בר אהא אומר הקדש – הקדש העליון, היינו **הבכורים**, אבל ע"פ **ספורנו** אותה מלה בניקוד אחר **הבכורים** שהם קדש עליון מציאת מצרים ויש לפדותם כי איבדו תפקיד הכהן שהיה להם עד מעשה העגל.

הקרא בערתי הקדש – **דרגא** מצביע לפרשת הבאת הבכורים שלפניה **דברים כי-תבוא כו, א - יב**

ספורנו דברים פרק כו, יג) **בערתי הקדש מן-הבית**. בחטאינו ובעונות אבותינו הוסרה העבודה מהבכורות אשר להם היו ראיות תרומות ומעשרות כאמרו **ונאטמא אותם במתנותם בהעביר כל-פטר רחם (חזקאל ככו)** וזהו וידוי מעשר שהזכירו רז"ל:

ונם נתתיו ללוי. טעם גם כטעם אף על פי כמו גם הייתי הלילה לאיש וגם ילדתי בנים. (**רות א, יב**) יאמר א"כ מודה אני כי גדול עוני שגרמתי לבער הקדש מן הבית (הבכור שהיה כהן) ואף על פי ש- **נתתיו ללוי** וזולתו כ- **מצנתה** אני מתפלל שתשקיף השקפה לטובה

במקום ההשקפה לרעה הראויה ב-עוני:

ירושלמי (וילנא) מעשר שני פ"ה ה"ה, **ירושלמי סוטה פ"ט ה"א** אמר רבי הילא **כעס הוא לפני המקום** מי שהוא אומר עשיתי ולא עשה. (והתיקון שהתקין יוחנן כהן גדול) **מעשה מי שהוא מפרש מתודה מי שהוא אינו מפרש לא יתודה**.

פני משה ירושלמי מעשר שני פ"ה כעס הוא לפני המקום. שיאמר (**דב' כי-תצא טו, ב**) **עשיתי ככל אשר ציויתני** והוא לא הפריש (**תה' קא, ז**) **הבך שקרים לא-יפון לנגד עיני**:

דרך אמונה – ביאור ההלכה הלכות **מע"ש פ"א כעס הוא לפני המקום**. ... וזהו דווקא כשאומרים כולם בתורת חיוב (בבית המקדש) אבל אם אחד רוצה לומר בפני עצמו בבית הכנסת בתורת תפלה יכול לומר אם יודע בעצמו שקיים את הכל וגו'

נאמר ב-**ירושלמי תענית פ"א ה"ד (וילנה ה א)** חד בר נש הוה מפיק מעשרוי כתיקנן. א"ל ר' מנא קום אמור (**דב' כי-תצא טו, ג**) **בערתי הקדש מן-הבית**. ופירשו למשל ב-**דרך אמונה** וב-**קריית מלך הלכות מע"ש ונטע רבעי פ"א ה"ד** שהמוציא מעשרות והמבער כתקנן ומתוודה, זכותו גדולה ויכול לבקש על הגשמים בשעה שהציבור מבקשים עליהם ויענה ע"י הקב"ה.

לכן **בערתי הקדש מן-הבית** – דרגא מונה רביעי, הוא תיקון גדול לעולם שבזכותו נענים לבקשת גשמים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: **אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא = מאריך**, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק; ממעט, לא ממש; **טפחא = טרוא** – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; **מרכא טפחא** – קב"שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמממעים חלק מפרטיה מענין מסויים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ...; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישייה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא = גרש = גרשי"ם** – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולמדו פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה = תרסא** – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה = תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פור** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.3 דברים כי-תבוא כו,א

דברים כי-תבוא כו,ד:

וְלִקַּח הַכֹּהֵן הַטָּהוֹר מִיַּד וְהִנְיָחוּ לְפָנָי מִזְבַּח ה' אֱלֹהֶיךָ:

וְהִנְיָחוּ - קדמא זקף-קטן במלה אחת, כעין מוקדם והוא מאוחר בענין **לְפָנָי** - זקף-גדול

ליקוטי ביאורי המצוות מהרמב"ם ... הפריש ביכוריו ואבדו קודם שיגיע להר הבית והפריש אחרים תחתיהם, מביא השניים ואינו קורא (אף שהזמן הוא זמן קריאה בין שבועות לחג סוכות, על המוקדם היה קורא, על התחליף המאוחר אינו קורא) ... המביא ביכורים **מֵאֶחָד** חג הסוכות ועד חנוכה, אע"פ שהפרישם **קודם החג** מביא ואינו קורא (אף שהפריש בזמן קריאה בין שבועות לחג סוכות, היות והביא מאוחר אחר הזמן של קריאה, אינו קורא)... ו אין קריאה אלא בשעת שמחה מחג שבועות עד סוף החג (סוכות) ורש"י פירש כך ב-(**מ, א**) **וְשָׂמַחְתָּ**

בְּכָל-הַטּוֹב - מכאן אמרו (ראה **בבלי פסחים לו, ב**): אין קורין בכורים אלא בזמן שמחה: מעצרת ועד החג, שאדם מלקט תבואות ופירותיו ויינו ושמןו; אבל מן החג ואילך מביא ואינו קורא.

רעיון זמן שמחה והבאה בשמחה מרומז בתבנית **וְהִנְיָחוּ לְפָנָי** – זקף-קטן זקף-גדול, ג' המלים עולה 170 + 85 = 255 עולה רנ"ה, רומז לאמר ויודוי ביכורים ברנ"ה, כאשר פסוקי הוידוי הם הודיה על הצלת ה' את עם ישראל מכל אויביהם (כמו לבן הארמי, ומצרים) והם הענין המרכזי של ההגדה של פסח שכל ההגדה נדרשת סביבם. ועוד נמצא באוצר הגימטריאות של הרב י"ר פאלוך זצ"ל רנ"ה עולה, נה"ר ומט"ר, שמודים על העבר ובזכות הבאת הביכורים זוכים לשנה ברוכה וזוכים להביא ביכורים לשנה אחרת.

תורה תמימה לְפָנָי מִזְבַּח ה' - אי לפני מזבח יכול בדרום, ת"ל ('פ') לפני ה', אי לפני ה' יכול במערב, ת"ל לפני מזבח, הא כיצד, מגישן על קין דרומית מערבית ומניחה בדרומית של קרן⁽²⁾ (ירושלמי בכורים פ"ג ה"ד):

לְפָנָי מִזְבַּח ה' - מלמד שכל זמן שיש מזבח יש בכורים ובזמן שאין מזבח אין בכורים⁽³⁾ [ספרי]:

תורה תמימה הערה כב) דהלשון לפני ה' מורה על מערב, ר"ל על קיר מערבי של מזבח, דהיינו כנגד פתח ההיכל, דההיכל במערב, והלשון לפני מזבח מורה על דרום, שהכבש של מזבח הוא בדרום, וע"ע באור הענין בצירור ברש"י מנחות י"ט ב', וע"ע בענין זה בסוטה י"ד ב' ומש"כ בפ' צו בפרשת מנחה, ו' ד':

כג) כלומר רק בפני הבית. וברמב"ם פ"ב ה"א מבכורים וברע"ב פ"ח מ"ח דשקלים הובא בענין זה הפ' דפ' משפטים ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' בזמן שיש בית יש בכורים וכו', ועיין מש"כ שם:

לְפָנָי – זקף-גדול, בתפקיד שתיים שהם אחד, היינו הגשה במפגש צד מערב וצד דרום של המזבח כי מערב נקרא פנים כנגד פתח ההיכל, ודרום נקרא פנים כי הכבש בדרום ונקרא פני המזבח. ההגשה בקרן דרומית מערבית, וההנהגה בדרום.

ה' – מרכא, אפשר שמרבה זמני הבאה בין עצרת לחג הסוכות, אבל כל זה בתנאי **אֱלֹהֶיךָ** – סלוק, מגביל הבאת ביכורים לזמן שיש מזבח.

דברים כי-תבוא כו,ז:

וּנְצַעֲקָ אֶל-ה' אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ וְיִשְׁמַע הו' אֶת-קִלְנוּ וַיֵּרָא אֶת-עֲנִינּוּ וְאֶת-עַמְלָנוּ וְאֶת-לַחְצָנוּ:

במדבר חקת כ, טו:

וּנְצַעֲקָ אֶל-ה' וְיִשְׁמַע קִלְנוּ וְיִשְׁלַח מַלְאָךְ וַיִּצְאָנוּ מִמִּצְרָיִם וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ בְּקֶדֶשׁ עִיר קָדְשׁ וְגִבְיֹלָךְ:

וּנְצַעֲקָ - זקף-גדול, **אור החיים** הגם שה' הוא שברא את יצר הרע לבחון האדם בעבודת בוראו, אעפ"כ כשצועקים אליו שומע קולם, מטעם שראה את הרשום שהוא (**וַיֵּרָא**) **אֶת-עֲנִינּוּ וְאֶת-עַמְלָנוּ** - דרגא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים מצטרפים הכולל **וְאֶת-לַחְצָנוּ** -

סלוק בתפקיד הגבלת העינוי בשלושה הפרטים המצטרפים.

...ולשלוש סיבות שמע ה' את קולנו

* טט - **וּנְצַעֲקָ** - זקף-גדול, שלוש נקודות לתפילה שבנצעק.

* או נקודה אחת זה יצר הרע, ושתיים נגדה - כשצועקים אל ה' שומע קולם

דברים כי-תבוא כו,י:

וְעֵתָה הִנֵּה הַבְּאֵתִי אֶת-רֵאשִׁית פְּרִי הָאָרֶץ אֲשֶׁר-נִתְּתָה לִי ה'

וְהִנְחִיתוּ לְפָנָי ה' אֱלֹהֶיךָ וְהִשְׁתַּחֲוִית לְפָנָי ה' אֱלֹהֶיךָ:

וְהִנְחִיתוּ לְפָנָי ה' אֱלֹהֶיךָ - (אתנה) רביע פשטא מונה זקף-קטן **וְהִשְׁתַּחֲוִית** - זקף-קטן, פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים, כעין דבר החוזר וקורה, אפשר כפי **רש"י** כשהוא קורא חוזר ומניף.

* **וְהִנְחִיתוּ** - רביע, ב-**מ, ז** פ' **רש"י** כהן מניח ידו תחת יד הבעלים (**בבלי סוכה מז, ב**) ומניף.

* אם מניפים בשתי ידיים של בעלים וכהן, אזי סה"כ ארבע ידיים. אם מניפים ביד אחת של כהן ויד אחת של בעלים, פעמיים אז מעורבות ארבע ידיים. או שיש בהנחת הבכורים בעזרה ארבע מצוות או ענינים.

(**ט, ט**) **אַרְצֵי זְבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ** - תביר מרכא טפחא סלוק **מוסף רש"י** **שמות בא/בשלח יג** החלב זב מן העזים והדבש זב מן התמרים ומן התאנים. אחד משמונה מקראות כאלה בתורה, וכל אחד מלמד מיעוט כל שלהו בענין ארץ-ישראל.

דברים כי תבא כו,יא:

וְשָׂמַחְתָּ בְּכָל-הַטּוֹב אֲשֶׁר נָתַן-לְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ וּלְבִיתְךָ

אִתָּה וְחֵלְוֵי וְהָגַר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ: ס

רש"י וְשָׂמַחְתָּ בְּכָל-הַטּוֹב - מכאן אמרו (ראה **פסחים לו, ב**): אין קורין בכורים אלא בזמן שמחה: מעצרת ועד החג, שאדם מלקט

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, תשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערת: **אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא = מארדי, דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא = טרפא** – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ...; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישייה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא = גרש = גרשי"ם** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה = תרסא** – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה = תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים/בתושבע"פ.

תבואתו ופירותיו ויינו ושמןו; אבל מן החג ואילך מביא ואינו קורא. וגו'
ד"ז מבעלי תוס' – אמרו רבותינו בפסחים בפרק כל שעה מעצרת (טט שבועות) עד החג (טט סוכות) מביא וקורא ... דכל התבואות מתבכרות בין שני זמנים הללו.

ושמחת בכל-הטוב – מונה רביע, ע"פ רש"י בזמן שמחה: מעצרת ועד החג ואלו חמישה חדשים: סיון, תמוז, מנחם-אב, אלול, תשרי
אֲשֶׁר נָתַן לָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ – דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל הכתוב אחריו. קבוצת הפרטים אלו הביכורים השונים שכל אחד מגיע בזמן אחר. תחילת שמחת קריאת פר' הביכורים בביכורי התבואות, סיום שמחת קריאת פר' הביכורים בביכורי הפירות המאפילים כאשר רוב **הטוב אשר נתן-לך** כבר נאסף. נראה כי כאן גם **ולביתך** – אתנה, שייך לנושא ומה שחל על כל פרט הינו הכתוב **אתה ותלוי והגר אשר בקרבך: ס** שרק אם פרנסת את של הקב"ה אז שמחתך ושמחת הקב"ה בך שלימה.
שפת"ח – מה שמחה שייך כאן ... והלא (טט - הביכורים) אינן נאכלים לזרים דאיתקשו לתרומה. לכן פירש מכאן אמרו ... קורין ... בזמן שמחה
טט - השמחה היא בהודיה ע"י הקריאה של פרשת הביכורים ולא באכילה כי הביכורים הם מתנות כהונה.

נתן-לך – תביר, בפסח נידונים על התבואות ועל הפירות. אם עושים צדקה הברכה מתגלה ביבולים, אם ח"ו מחסירים בצדקה נחסרים היבולים.
נתן-לך – תביר, בתפקיד מחלק וממעט, לומר כי **ה' אֱלֹהֶיךָ** חילק ומיעט משהו לטובתך ולביתך – אתנה, בתפקיד מגביל משהו בביתך, ושניהם מרמזים למה שכתב **שמחת הבאת ביכורים** - ... כמאמר התנא איזהו עשיר השמח בחלקו, ויסיר הקנאה מלבו **ושמחת בכל-הטוב**, תהיה כל כך בשמחה כאלו השגת כל הטובות שבעולם אינך חסר מאומה... כל מה שיש לך הוא מתנה נתונה לך מאת ה' שהוא אלקיך, כאשר הוא אלקי העשירים ומסתמא יודע איך לחלק מתנותיו.
... ראה איך הלוי והגר שאין להם שום חלק ונחלה בארץ, ... שמחים אתך, ומהי שמחתם, לא על טובת העולם הזה, רק הלוי שמח שזכה לעבוד את עבודת המקדש, והגר שמח שזכה ליכנס תחת כנפי השכינה ולהיות בקרבך, ע"כ גם אתה תהיה שמח בשמחת הנפש, ואולי מיעט הקב"ה ממך טובת העולם הזה שלא תהי' טרוד כל כך בעבודת האדמה ותוכל לעבוד ה' ביותר, כי מרבה נכסים מרבה דאגה.

אתה ותלוי והגר אשר בקרבך

אתה – פשטא ותלוי - זקף-קטן

הגר – טפחא - רש"י – (ע"פ **מכות י"ט**) מביא, ולא קורא

שפת"ח - ... ולא היה לו לכתוב אלא אתה והלוי, ומשני מביא ואינו קורא ולהכי חילקן.

דעת זקנים בעלי התוס' - ... על הדא משנה בתלמוד ירושלמי תני ר' אבהו בשם ר' יהודה גר עצמו מביא וקורא טעמא מאי כי אב המזון גוים נתתיך לשעבר היית אב לארם מכאן ואילך אב לכל הגוים.

אשר בקרבך - מרכא סליק

ע"פ תוס' בשם ר' יהודה הגר מביא וקורא, גר – טפחא, מרבה את הגר לקוראים, ואפשר שזה דוגמא לכאשר רבי יהודה בדעת יחיד זה ע"פ הטעמים.

דברים כי-תבוא כו,יב:

ס [יב] **כי תכלה לעשר את-כל-מעשר תבואתך בשנה השלישית שנת המעשר ונתתה ללוי לגר ליתום ולאלמנה ואכלו בשעריך ושבעו:**

כי תכלה לעשר מונה גרשיים תלישא-גדולה, מרמז לשיעור כפי רש"י **ואכלו בשעריך ושבעו**: - תן להם כדי שבעו. מכאן אמרו (ראה ספ"ד טז): אין פוחתין לעני בגורן פחות מחצי קב חטים וכו'. (גם ירושלמי פאה פ"ח ה"ד)

רש"י (יב) כי תכלה לעשר את-כל-מעשר תבואתך בשנה השלישית - כשתגמור להפריש מעשרות של שנה השלישית, קבע זמן הביעור והיודי בערב הפסח של שנה הרביעית, שנאמר: **מקצתו שלש שנים תוציא וגו' (דב' ראה יד,כח)**: נאמר כאן 'מקץ' (היינו **מקצתו**), ונאמר להלן 'מקץ שבע שנים' (**דב' לא,י**), לענין הקהל; מה להלן רגל אף כאן רגל. או מה להלן חג הסוכות אף כאן חג הסוכות? תלמוד לומר: **כי תכלה לעשר** - מעשרות של שנה השלישית: רגל שהמעשרות כלין בו, וזהו פסח, שהרבה אילנות יש שנלקטין אחר הסוכות. נמצאו מעשרות של שלישיית כלין בפסח של רביעית, וכל מי ששהה מעשרותיו, הצריכו הכתוב לבערן מן הבית (ראה ספ"ד שב). **שנת המעשר** - שנה שאין נוהג בה אלא אחד משני מעשרות שנהגו בשתי שנים שלפניה. ששנה ראשונה של שמטה נוהג בה מעשר ראשון, כמו שנאמר: "כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר" (במ' יח,כו), ומעשר שני, שנאמר: "ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך ותירושך ויצהרך" (דב' יד,כג) - הרי שני מעשרות; ובא ולמדך כאן **בשנה השלישית** שאין נוהג מאותן שני מעשרות אלא האחד; ואי זה? זה מעשר ראשון. ותחת מעשר שני תן מעשר עני, שנאמר כאן: **ונתתה ללוי** את אשר לו - הרי מעשר ראשון; **לגר ליתום ולאלמנה** - זה מעשר עני (ראה ספ"ד שב). **ואכלו בשעריך ושבעו** - תן להם כדי שבעו. מכאן אמרו (ראה ספ"ד שג): אין פוחתין לעני בגורן פחות מחצי קב חטים וכו'.

ירושלמי ביכורים פ"ב ה"ב ח' א'?

ביעור בכורים בהקש מביעור מעשר שני. ע"פ (**דב' תבוא כו,יב**) **כי תכלה** - מונה גרשיים ... **תבואתך** – תביר, תבנית טעמים כעין יצא להקל ולהחמיר

להחמיר על בעליו לאסור אכילתו אחרי שנה שלישיית וששית ולהקל על המנויים לאכול. התלישא-גדולה - עקר מאיסורו לבעליו להתירו למנויים. ע"כ האם הביעור הוא כמו בשביעית בהפקר או נתינה ממש.

לעשר - תלישא-גדולה ... **תבואתך** – תביר, תבנית טעמים המרמזת לעריכת חישוב

ב"ה טוב טעם דעת למדני (טטוד"ל) כי במצותי האמתית – תהלים ט"ו, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפקא = טרקה – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שונה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שונה לפרטיה; תביר מרכא טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1: זקף-קטן – 2: זקף-גדול; 3: רביע – 4: מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישייה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא וואלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כענין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע פ.

1.4 דברים תבוא כו,א (התשע"ד)

יודיו הבאת ביכורים: דברים תבוא כו,ט: ויבאנו אל המקום הזה

ויפתן לנו את הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש:

פסוקים להמשך הדיון

דברים תבוא כו,י: ועתה הגה הבאתי את-ראשית פרי האדמה אשר-נתתה לי ה' והנחיתו לפני ה' אלקיך והשפתים לפני ה' אלקיך:

(שמ' בא יג,ה) והנה כי-ביאה ה' אל-ארץ קנעני והחתי והאמרי והחני והיבוסים אשר נשבע לאבותי ליתן לך ארץ זבת חלב ודבש ועבדת את-העבודה הזאת בהדש הזה: בפסוק זה נמנים רק חמשה עממים, וכן יש לשייך חלקם לארץ זבת חלב ודבש.

(במדבר מטות לב,ג) ויפתו להם א משה לבני-גד ולבני ראובן ולחציון שקטו מנשה בן-יוסף את-ממלכת סיחון מלך האמרי ואת-ממלכת עוג מלך פגון הארץ לעריה פגבלת ערי הארץ סביב: לפי הדרשה המלים ויפתו להם א משה אינן מתחסות ל- לבני-גד ולבני ראובן אלא רק למנשה.

(דברים עקב יב) ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך כי אם-לראה את-ה' אלקיך ללכת בכל-דרךיו ולאקבה אלו ולעבד את-ה'

אלקיך בכל-יבנה ובכל-נפשך:

אנציקלופדיה תלמודית כרך ג, בכורים [עמוד רצט טור 2]

אפילו בארץ ישראל אין מביאים בכורים מכל מקום, שנאמר כאן: (ד' תבוא כו,ט) ארץ זבת חלב ודבש, ונאמר להלן: (שמ' בא יג,ה)

ארץ זבת חלב ודבש, מה להלן ארץ חמשת עממים, אף כאן ארץ חמשת עממים (טט – ע"פ ספרי), שהם: (שמ' בא יג,ה) קנעני החתי והאמרי והחני והיבוסים, פרט לפריזי וגרשני שאינם ארץ זבת חלב ודבש (טט – ע"פ רמב"ן שמ', מלבי"ם דב'). ויש מהתנאים סוברים שמביאים בכורים מכל ארץ ישראל (טט – מכילתא שמ' שם, מלבי"ם שם). מעבר-הירדן*, נחלקו תנאים: חכמים סוברים שמביאים משם (טט – ת"ק בכורים פ"א מ"י, וכן ת"ק בספרי שם), ור' יוסי הגלילי אמר אין מביאים בכורים משם, שאינה ארץ זבת חלב ודבש (טט – ע"פ ספרי, בכורים שם), אף על פי שהיא מארץ האמורי (טט – רמב"ן שמ', רמב"ן במ' כא,כא). ולא נחלקו אלא אם חייבים מדבריהם, אבל מן התורה אף חכמים מודים שאין מביאים מעבר הירדן, שאינה זבת חלב ודבש (טט – מהרי"ק שורש קכב; כ"מ ורדב"ן בכורים פ"ב ה"א בדעת הרמב"ם שם. ועי' רמב"ן שמות שם שמשמע שסובר שמחלוקת התנאים היא דאורייתא). יש מהתנאים סוברים הטעם שאין מביאים מעבר הירדן, לפי שכתוב: (ד' תבוא כו,י) אשר-נתתה לי, ולא שנטלתי לי מעצמי, וראובן וגד בחרו להם חלקם מעצמם⁴⁴. ולדבריהם חצי שבת

מנשה, אף על פי שהם גם כן בעבר הירדן, ואינה ארץ זבת חלב ודבש, חייבים בבכורים, שהם לא בחרו מעצמם, אלא משה נתן [עמוד שא טור 1] להם חלקם, כמו שכתוב: (במ' מט' לב,ג) ויפתו להם א משה וגו'⁴⁵. הלכה שמביאים מעבר הירדן מדבריהם⁴⁶. וכן מביאים מסוריא* מדבריהם, לפי שהקונה בסוריא קונה בפרוור שבירושלים⁴⁷. אבל המביא בכורים מחוץ לארץ אינם בכורים⁴⁸, ואפילו מצעמן ומוזב ובבל, שהן חייבות בתרומה ומעשר מדבריהם, אין מביאים מהן בכורים⁴⁹.

אנציקלופדיה תלמודית הערות כרך ג, בכורים [עמוד ש טור 1] 44. ברייתא בירושלמי בכורים פ"א ה"ח, ובספרי פ' בא: אשר ה' אלהיך נתן לך (וי"ג): לתת לנגו, ר' שמעון אומר פרט לשבעבר הירדן שנטלו מעצמם. [עמוד שא טור 1] 45. במדבר לב לג. ירושלמי שם. 46. רמב"ם בכורים שם כת"ק, ועי' פה"ש שם. ועי' סהמ"צ מ"ע קכה, ובמהדורת הר"ח הליר שם, ובפתח דבר עמ' טז. ועי' תוספת בכורים בענין תוספת בכורים שאינה מפירות הארץ. 47. משנה סוף חלה; רמב"ם שם. ועי' סהמ"צ מ"ע קכה ובפתח דבר להר"ח הליר הנ"ל. ועי' סוריא מחלוקת אם דינה לכל דבר כארץ ישראל. 48. רמב"ם שם. ועי' עטור בכורים בענין עטור בכורים מפירות חוץ לארץ. 49. רמב"ם שם, ע"פ ירושלמי פ"ג ה"ה, ועי' כ"מ. ועי' סמ"ג עשין קלט שגורס גם מצרים, ועי' ידים פ"ד מ"ב ורמב"ם תרומות פ"א ה"א וה"ו.

(ד' תבוא כו,י) ועתה הגה הבאתי את-ראשית פרי האדמה אשר-נתתה לי ה' כתב ה-ברכת ציון (הרב בן-ציון אבא שאול זצ"ל) בפר' עקב על פסוק (ד' עקב יב) ועתה ישראל מה ה' ... שכל מקום שכתוב "ועתה" מורה על ענין התשובה. לכן גם בענינינו (ד' תבוא כו,י) ועתה הגה הבאתי רומז על התשובה ש- (משנה ר"ה פ"א,מ"ב) בעצרת (חג השבועות, חג הבכורים, העולם נידון) על פירות האילן. לכן בחג השבועות יש לשוב בתשובה כדי שיצאו זכאין בדין על פירות האילן. (הבא הסבר של "ועתה" ארבע ושל שלוש של חלקי התשובה) הדיון הבא הובא גם ב-(ד' עקב יב)

רמב"ם ה' תשובה פ"ב, מהות תשובה, ארבעה שלבים: (ה"ב) עזיבת החטא, חרטה, (ה"ד) ודוי, קבלה לעתיד. ארבעה שלבים מתאים לטעם רביע בתפקיד ארבע בפסוקים (בר' ג,כב) ועתהו פני-שליח ידו, מתאים מאד ל- (שמ' יתרו יט) (ה) ועתה, (הושע ב,יב) ועתה, וע"פ הרמב"ם בריש ה' תשובה ונתבארו כאן ג' ענינים, א. וידוי פה. ב. חרטה. ג. קבלה לעתיד לא לחטוא. שיש שלושה שלבים מתאים לטעם זקף-גדול בתפקיד שלוש בפסוק (במ' שלח יד,ז) ועתה, אבל צ"ע מה ילמדו הטעמים ב-(ד' עקב יב) ועתה, וב-

ב-(ד' וא' ד,א) ועתה ישראל שמע, ועתה ה' תשובה כתר הרמב"ם בריש ה' תשובה ונתבארו כאן ג' ענינים, א. וידוי פה. ב. חרטה. ג. משאת המלך סימן עז ... צ"ע בדמעות תשובה כתב הרמב"ם בריש ה' תשובה ונתבארו כאן ג' ענינים, א. וידוי פה. ב. חרטה. ג. קבלה לעתיד לא לחטוא. מיהו הגר"א בפ"י (משל' כו,ב) ומודה וענב ירקס: כתב, כי בעל תשובה צריך ד' דברים והן עזיבת החטא. וידוי. חרטה. קבלה שלא לעשות עוד. ונתבאר ד' ענינים הם, ואף על פי דלכאורה קבלה ועזיבת החטא חד הוא, וגו'

משאת המלך סימן עז בענין וידוי יוה"כ כתב הרמב"ם בריש ה' תשובה ז"ל, כיצד מתודין אומר אנא השם חטאתי עויתי פשעתי לפניך ועשיתי כך וכך והרי נחמתי ובושתי במעשי ולעולם איני חוזר לדבר זה וזהו עיקרו של וידוי וכל המרבה להתודות ומאריך בענין זה הרי"ז משוב עכ"ל. והנה נתבאר כאן ד' פרטים בוודוי א. אנא השם שהוא כעין תפילה, דבפשוטו נראה שאין זה רק לפי שצריך להתודות לפני ה' כמוש"כ הרמב"ם, אלא שאף תפילה היא שז"ל "אנא" ב. פירוט החטא כמוש"כ ועשיתי כך וכך. ג. חרטה ונחמה על החטא כמוש"כ והרי נחמתי ובושתי במעשי ד. קבלה לעתיד וכמוש"כ ולעולם איני חוזר לדבר זה, ועי' סיים הרמב"ם וזהו עיקרו של וידוי.

משנה ביכורים פ"א,מ"ג אין מביאין בכורים חוץ משבעת המינים לא מתמרים שבהרים ולא מפירות שבעמקים (פרשנים: לפי שהן גרועין) ולא מזיתי שמן שאינם מן המובחר אין מביאין בכורים קודם לעצרת אנשי הר צבועים הביאו בכוריהם קודם לעצרת ולא קבלו מהם מפני הכתוב שבתורה (שמ' מש' כג,טז) ותג הקציר בפוכי מעשיך אשר תזרע בשדה: פירוש הריבמ"ץ למשנה ביכורים פ"א,מ"ג אין מביאין לא מתמרים שבהרים וכו'. מה טעם, שאינו מן המובחר. תניא רשב"ג אומר אין מביאין תמרין אלא מיריחו, ואין קורין אלא על הכותבת, ר' שמעון בן אלעזר אומר רמוני עמקים מביאין וקורין. פירוש המשנה לרמב"ם ... ולא יביא מן הזיתים הכחושים שהרי אמר זית שמן ולא אמר ארץ זית ודבש. יריחו – ריח, יראת שמים

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוול"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: **אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא = מאריך**, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא = טרשא** – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ...; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישייה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא = גרש = גרשי"ם** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה = תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה = תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פור** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

==--== ברור הכתוב **אַרְיָן זְבַת חֶלֶב וְדָבֶשׁ** בפרשת **כי-תבוא**

הכתוב **אַרְיָן זְבַת חֶלֶב וְדָבֶשׁ** בתבנית טעמים תביר מרכא טפחא סלוק או אתנה מופיע בתורה תשע פעמים (4 בשמות, 1 בויקרא, 4 בדברים) ופעמיים בבבאי. עם הצטברות המקורות העשויים להיות קשורים לכתוב בתבנית טעמים זאת, מוצע הרעיון שכל אחד מהמופעים מלמד על נושא יחודי בשבחה ארץ-ישראל. תבנית הטעמים של **זְבַת חֶלֶב** – מרכא טפחא, מלמדת על רבוי בענין היחודי, וטעם **אַרְיָן** – תביר בא לחלק בשבחה ורבוי ולומר שחלק מסוים פחות מובחר ומשובח מהחלק האחר. לכן אם יש מצווה (מדאורייתא או מדרבנן) הקשורה לענין היחודי היא לא חלה על החלק הפחות משובח. טעם **וְדָבֶשׁ** – סלוק או אתנה יגביל באופן מסוים את אי החלות. בפר' **כי-תבוא** יש שני מופעים של הכתוב **אַרְיָן זְבַת חֶלֶב וְדָבֶשׁ**, אחד בוידוי ביכורים, אחד בוידוי ביעור מעשר שני.

מוצע רעיון לדרוש שמביאים ביכורים רק מחלק מארץ-ישראל ע"פ **אנציקלופדיה תלמודית כרך ג, בכורים [עמוד רצט טור 2]** אפילו בארץ ישראל אין מביאים בכורים מכל מקום, שנאמר כאן: **(דב' תבוא כז, ט) אַרְיָן זְבַת חֶלֶב וְדָבֶשׁ**, ונאמר להלן: **(שם' בא יג, ה) אַרְיָן זְבַת חֶלֶב וְדָבֶשׁ**, מה להלן ארץ חמשת עממים, אף כאן ארץ חמשת עממים (טט – ע"פ ספרי), **שם: (שם' בא יג, ה) הִכְנַעְנִי וְהַחִתִּי וְהַיְבֻסִי**, פרט לפרזי וגרשני שאינם ארץ זבת חלב ודבש (טט – ע"פ רמב"ן שם, מלכ"ם דב').

הכתוב **(דב' תבוא כז, ט) אַרְיָן** – תביר **זְבַת חֶלֶב** – מרכא טפחא **וְדָבֶשׁ** – סלוק, מרכא טפחא מרבה הביכורים משבעת המינים מחצי שבט מנשה בעבר הירדן, תביר ממעט את חלק האמורי שבעבר הירדן ומותיר חלקו בעבר הירדן המערבי. מתוך חלק ארץ-ישראל שבא מחמשת העממים לא יביאו את הביכורים הלא מובחרים, כל מין והאזור שבו אינו מובחר או שהפרי אינו מובחר. דבר המסוכסם ב-**אנציקלופדיה תלמודית כרך ג, [בכורים] [עמוד שג טור 1]** אין מביאים בכורים אלא מן המובחר, שנאמר: **מֵאֲרֶזְיָהּ**, ולא כל ארצו¹⁴⁰, **למעט שאינן מן המובחר¹⁴¹**. לפיכך אין מביאים לא מתמרים שבהרים ולא מפירות שבעמקים ולא מזיתי שמן שאינם מן המובחר¹⁴².... ואם הביא שלא מן המובחר כגון תמרים שבהרים ותאנים סורות ומרוקבות וענבים מאובקים ומעושנים¹⁴⁵ – נחלקו אמוראים: עולא ור' יוחנן אמרו לא נתקדשו, וריש לקיש אמר נתקדשו... הלכה שלא נתקדשו¹⁴⁷.

מצאנו ב-**אנצ' תל' כרך ג, [בכורים]**, שבכורים מארץ-ישראל מביאים ממקומות משובחים ומפירות משובחים. הקטע הבא הוא חלק מדין בהבאת ביכורים ב-**ירושלמי בכורים פ"א, ה"א, ה"ב** ובו הכתוב **(במ' קרח יח, ג) בְּאַרְצָם** – ממעט שותפות ישראל ונכרי בארץ-ישראל (במקומות המשובחים שמהם מביאים בכורים) מלהביא בכורים. נוסף לכך את הגלמד ב-**בבלי חולין קלה, ב - קלוא, בענין ישראל ועובד כוכבים שלקחו שדה בשותפות לגבי חיוב תרומות, מעשרות, ראשית הגז, עריסות להפרשת חלה, בכור**. בדגן הנכרי לוקח חלקו ויש דיון האם הישראלי מפריש רק על חלקו או גם על חלק הנכרי, ובשאר הדברים מתברר כי שותפות הנכרי פטרה אותם מהפרשות השונות. לכן אפשר כי גם בענין ביכורים שותפות הנכרי תפטור את הפירות מהבאת ביכורים.

נעייין ב-**במדבר קרח יח, ג: בְּפוּרֵי כָל-אֲשֶׁר בְּאַרְצָם אֲשֶׁר-גִּבְיָאוּ לָהּ' לָךְ יְהִי כָל-טְהוֹר בְּבֵיתְךָ יֵאָכְלוּ**: הפסוק הוא חלק מפסוקי כ"ד מתנות כהונה. התורה שבע"פ דורשת אותו: **(א) לשותפות בא"י (ב) לשתי הלחם כמנחה חדשה (במ' קרח יח, ג) בְּפוּרֵי כָל-אֲשֶׁר בְּאַרְצָם אֲשֶׁר-גִּבְיָאוּ לָהּ' לָךְ יְהִי** – גרשיים דרגא תביר מרכא טפחא מונה אתנה, גרשיים ... תביר מרמז לכעין יצא להקל ולהחמיר. שותפות הנכרי בשדה או בבהמה בארץ ישראל ממעט (השותפות גורמת להקל) אותם מתרו"מ, בכורים, ראשית הגז, עריסות להפרשת חלה, בכור. **ולהחמיר** למאן דאמר שבדגן הנכרי לוקח חלקו ויש דיון האם הישראלי מפריש רק על חלקו או גם על חלק הנכרי. אם הישראל חייב להפריש תרו"מ על כל השדה של השותפות אזי זה **להחמיר**.

(במ' קרח יח, ג) כָּל-אֲשֶׁר בְּאַרְצָם אֲשֶׁר-גִּבְיָאוּ לָהּ – דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורה לנושא שתי הלחם של שבועות, שעל כל אחד חלה אותה הלכה. **בבלי מנחות פד, ב ... ת"ל**: וחג הקציר בכורי מעשיך אשר תזרע בשדה; ואין לי אלא שתזרע, עלו מאליהן מנין? תלמוד לומר: בשדה; ואין לי אלא בשדה, מנין לרבות שבגן ושבחורבה ושבצעיץ ושבספינה? **ת"ל: (במ' קרח יח, ג) בְּפוּרֵי כָל-אֲשֶׁר בְּאַרְצָם**; ואף על פי שהפסוק נאמר על בכורים כפר"ש"י דורש ממנו למנחת שתי הלחם של שבועות. **רש"י מסכת מנחות פד, ב** ת"ל חג הקציר בכורי מעשיך - חג שאתה מביא בכורים שתי הלחם יהא קודם לכל אשר תזרע בשדה אפי' לחדש של שעורים.

מנין שתתא קודם לבכורים - של חטין שגדלו בגן ובחורבה דהאי דתנן מן המובחר היינו למצוה. **ת"ל (במ' קרח יח, ג) בְּפוּרֵי כָל-אֲשֶׁר בְּאַרְצָם** - אפי' בגן דנאמר כאן **(במ' קרח יח, ג) בְּפוּרֵי כָל-אֲשֶׁר בְּאַרְצָם** ונאמר להלן בכורי קציר חטים מה בכורים האמור להלן שתי הלחם [קודם לכל] אף כאן שתי הלחם [קודם] לכל בכורים שבארצכם.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותי האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערה: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טפחא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגולל; יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מעין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

סיום וידוי ביעור תרומות ומעשרות: ע"פ [ספר החינוך פר' תבוא מצוה תרז] ע"פ חז"ל [מגילה כ"ב] כל היום כשר, מצוותו בבית המקדש ככתוב (דב' תבוא כו"ג) ואמרתי לפני ה' אלהיך בערתי הקדש מן הבית, ובכל מקום יצא, ומתודה אחר שנה שלישית וששית שמפרישין בה מעשר עני עד פסח שנה ד' ו' ולכן דויד ביעור תרומ' מ' עד יו"ט אחרון של פסח בשנה רביעית ושביעית. ע"פ [שיטות קמאי סוטה פ"ז לב, א] במנחה ביו"ט אחרון של פסח.

דברים כי-תבוא כו"ט: השקפה ממעון קדשך מן השמים וברך את-עמך את-ישראל ואת הארץ אשר נתת לנו כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש: ס

וידוי ביעור מעשר שני: (דב' תבוא כו"ט) ארץ זבת חלב – תביר מרכא טפחא ודבש – סלוק. כאשר מרכא טפחא מרבה כל המעשר שני, תביר ממעט את המעשר שני הלא מובחר, והמעשר שני הפדוי, מעשר שני טמא פודין מעשר שני במיוחד מאזורים רחוקים בארץ-ישראל, וכסף הפדיון מובא לירושלים ולא הפירות, אז לא נאמר עליו ביעור מעשר שני. אפשר כי גם מעשר שני וביעור מעשר שני מוגבל לפירות טובים של ארץ-ישראל כגון: משנה מסכת מעשר שני פ"ג, מ"ו פירות שנגמרה מלאכתן ועברו בתוך ירושלים יחזור מעשר שני שלהן ויאכל בירושלים ושל א נגמרה מלאכתן סלי ענבים לגת וסלי תאנים למוקצה בית שמאי אומרים יחזור מעשר שני שלהם ויאכל בירושלים ובית הלל אומרים יפדה ויאכל בכל מקום רבי שמעון בן יהודה אומר משם רבי יוסי לא נחלקו ב"ש וב"ה על פירות שלא נגמרה מלאכתן שיפדה מעשר שני שלהם ויאכל בכל מקום ועל מה נחלקו על פירות שנגמרה מלאכתן ששב"א יחזור מע"ש שלהם ויאכל בירושלים ובה"א יפדה ויאכל בכל מקום והדמאי נכנס ויוצא ונפדה:

[מ"ט] מעשר שני שנכנס לירושלם ונטמא בין שנטמא באב הטומאה בין שנטמא בוולד הטומאה בין בפנים בין בחוץ בית שמאי אומרים יפדה ויאכל הכל בפנים חוץ משנטמא באב הטומאה בחוץ ובה"א הכל יפדה ויאכל בחוץ חוץ משנטמא בוולד הטומאה בפנים: [מ"י] הלקוח בכסף מע"ש שנטמא יפדה רבי יהודה אומר יקבר אמרו לו לרבי יהודה ומה אם מעשר שני עצמו שנטמא הרי הוא נפדה הלקוח בכסף מעשר שני שנטמא אינו דין שיפדה אמר להם לא אם אמרתם במעשר שני עצמו שכן הוא נפדה בטהור ברחוק מקום תאמרו בלקוח בכסף מעשר שני שנטמא נפדה בטהור ברחוק מקום:

נטע רבעי – כרם רבעי: (דב' תבוא כו"ט) ארץ זבת חלב – תביר מרכא טפחא ודבש – סלוק. אפשר כי מרכא טפחא מרבה את הנטע רבעי – כרם רבעי לשבח בשביל פירות בירושלים ובשביל להכין מהם נסכים לבית המקדש בטהרה, וטעם תביר רימוז למעט פדיון כרם רבעי בתחום בארץ-ישראל הסמוך לירושלים ולהעלותו אליה כנאמר ב-משנה מסכת מעשר שני פ"ה, מ"ב כרם רבעי היה עולה לירושלם מהלך יום אחד לכל צד ואי זו היא תחומה אילת מן הדרום ועקרבת מן הצפון לוד מן המערב והירדן מן המזרח ומשורבו הפירות התקינו שיהא נפדה סמוך לחומה ותנאי היה הדבר שאימתי שירצו יחזור הדבר לכמות שהיה רבי יוסי אומר משחרב בית המקדש היה התנאי הזה ותנאי היה אימתי שיבנה בית המקדש יחזור הדבר לכמות שהיה:

פירוש הריב"מ"ץ למשנה מעשר שני פ"ה, מ"ב כרם רבעי היה עולה לירושל' מהלך יום אחד לכל צד. פי' כל כרם רבעי שהיה רחוק מירושלים לא היה נפדה, ותיחמו חכמים את התחומין מן הדרום כרמים שבאילת, ומן הצפון הכרמים שבעקרבת, וממערב לוד, וממזרח הירדן, מאי טעמ', בשביל שהיו עושים יין בטהרה לנסכין, ולא היו עובדין מצויות, התקינו שיהיו כל עינבי כרם רבעי עולין לירושל' מהלך יום אחד לכל צד, והרחוקין מזה השיעור נפדין. (טט – מרחק יום אחד הלכה זאת מרבנן ראה ר"ש) משרבו הפירות בירושל' התקינו שיהא ניפדה סמוך לחומה. פי' אפי' כרם רבעי העומד בצד החומה של ירוש'. ותנאי היה התקינן אימתי שירצו יחזור הדבר לכמות שהיה. כלומר כיון שיראו שימעטו הפירות יחזרו להעלות כל עינבי כרם רבעי כבתחילה.

ר' יוסי אומר משחרב וכו', כלומר חורבן הבית גרם התנאי הזה, ואימתי שיבנה בית המקדש יחזור הדבר לכמות שהיה כתחילה, להעלות הענבין של כרם רבעי בירושל'. פירוש המשנה לרמב"ם מעשר שני פ"ה, מ"ב מה שחייבו להעלות כרם רבעי לירושלם מכל מקום שבינו ובין ירושלם מהלך יום או פחות הוא כדי למלאת שוקי ירושלם בפירות, והוא אמרם כדי לעטר שוקי ירושלם בפירות. וכאשר נתרבו הפירות בירושלם התקינו שיהא רשאי לפדותו ואפילו סמוך לחומה, והתנו בעיקר תקנה זו שלא תהיה תמידית לכל הדורות אלא מתי שירצו יחזור הדבר לכמות שהיה שמה יתמעטו הפירות ונצטרף להעלותם

ר"ש משנה מעשר שני פ"ה, מ"ב כרם רבעי – שאמרה תורה קדש הלולים וגמר קדש קדש ממעשר שני שצריך להעלות פירות לירושלים או לפדותם להעלות הדמים לירושלים ותיקנו חכמים במהלך יום אחד לכל צד שלא יפדוהו אלא פירות עצמן יעלה ויאכלם שם כדפרשי' בפ"ק דביצה (דף ה א) כדי לעטר שוקי ירושלם בפירות ובירושל' (הל' ב) א"ר הילא בראשונה היו עושין בטהרה לנסכים ולא היו עובדים מצויות התקינו שיהא עולה לירושלים מהלך יום אחד משרבו המדות התקינו שיהא נפדה אפי' בכרם העומד בצד חומה לירושלים: אימתי שירצו – אם יראו שיתמעטו הפירות יחזרו הדבר לכמות שהיה ומה שביקש רבי אליעזר להפקיר כרמו לירושלים (ביצה פ"א דף ה א) לפי שלאחר חורבן נתמעטו הפירות ולא היה יודע שנמנו חבריו והתירו משום חורבן:

דברים כי תבוא כז"ב: וקה' ביום אשר תעברו את-הירדן אל-הארץ אשר-ה' אלהיך נתן לך וקהמת' לך אבנים גדלות ושרת אתם בשיד:

ביום אשר תעברו את-הירדן – זרקא מונח מונח סגול, כעין הוספות אחדות מסוג הענין על הענין, ו/או הורדות אחדות מסוג הענין מהענין. נסמן ההוספות או ההורדות בתוך פ' רש"י (ב) וקהמת' לך – (טט – הוספה (הושע ד, ט) ושתים עשרה אבנים הקים והושע בן-נחמן הירדן) בירדן, (טט – הורדה (הושע ח, ט) וישאו שתי-עשרה אבנים מתוך הירדן) ואחר כך תוציא משם אחרות ותבנה מהן מזבח בהר עיבל; נמצאת אתה אומר: שלשה מני אבנים היו: שתיים עשרה בירדן, וכנגדן בגלגל, וכנגדן בהר עיבל, כדאיתא במסכת סוטה (לה, ב) שפת"ח ג' מיני אבנים שכתב רש"י ר"ל ג' מיני מקומות. (טט: האבנים מהירדן הובאו להר עיבל ושדו סיד וכתבו התורה וקלפו והביאו לגלגל, או שהביאו האבנים מעיבל לגלגל)

דברים כי תבוא כז"ד: וקה' בעברכם את-הירדן תקימו את-האבנים האלה אשר אנכי מצוה אתכם היום באתר עיבל ושרת אותם בשיד: וקה' בעברכם את-הירדן – זרקא מונח סגול, כעין הוספות אחדות מסוג הענין על הענין, ו/או הורדות אחדות מסוג הענין מהענין. נסמן ההוספות או ההורדות בתוך פ' ר' יוסף בכור שור (ד) תקימו את-האבנים האלה באתר עיבל – עתה קבע להם מקום להיות מונחות שם (נראה שמדבר בקבוצת האבנים השניה שמוסיפה מהירדן על הארץ). לפי שהיתה הקללה כנגד ה' עיבל, צוה שתהא נכתבת שם לפנייהם כשיקבלו עליהם הקללה, אם לא יקיימוה; ועוד, להיות נחמה לאותן שעומדין על הקללה בהר עיבל (ראה להלן, יג), שהתורה אצלם.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טודול"י) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

ראה זקף-גדול

דברים כ"ז, כז: אָרוֹר מְסִיג נְבוֹל רַעְהוּ וְאָמַר כָּל-הָעָם אָמֵן: ס

אָרוֹר – זקף-גדול, ענין של שלוש נקודות, שתיים באופן אחד אחת באופן אחר, מתואם עם **פ' דש"י** בפסוק **דברים שפטים יט, יד: לָא תְסִיג נְבוֹל רַעְהוּ אֲשֶׁר נְבוֹל רַעְהוּ בְּנִתְלֵתָּי אֲשֶׁר תִּנְחַל בְּאָרְץ אֲשֶׁר הָיָה אֱלֹהֶיךָ נִתָּן לָהּ לְרִשְׁתָּהּ: ס**
המסיג גבול בארץ ישראל עובר בלא תסיג ולא תגזול, המסיג גבול בחו"ל עובר בלא תגזול. ומדרשו בהקשר לפסוקים אחרים שכאן העוסקים בעריות, ארור המסיג אשת רעהו.

ראה זקף-גדול

דברים כ"ז, כז: אָרוֹר שֶׁכַּב עִם-כָּל-בְּהֵמָה וְאָמַר כָּל-הָעָם אָמֵן: ס

אָרוֹר – זקף-גדול, ענין של שלוש נקודות, שתיים באופן אחד אחת באופן אחר, מתואם עם **ויקרא קדשים כ, טו**] וְאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן שֶׁכְּבֹתוֹ בְּבֵהֵמָה מוֹת יוֹמָת וְאֵת-הַבְּהֵמָה תַּהַרְגוּ: [טו] וְאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרַב אֶל-כָּל-בְּהֵמָה לְרִבְעָה אֹתָהּ וְהִרְגִּתָּ אֶת-הָאִשָּׁה וְאֵת-הַבְּהֵמָה מוֹת יוֹמָת דְּמֵיהֶם בָּם:
מנחת חנוך מצוה ר"י לא תשכב עם בהמה (וחיה ועוף בכלל זה) – זכר רובע ונרבע (שתי נקודות), **מצוה ר"א** אשה לא תעמוד לפני בהמה לרבעה, ומצוה ר"י נלמד גם על טומטום ואנדורגיניוס שאסורים בלהיות נרבעים (נקודה אחת)

ראה זקף-גדול

דברים כ"ז, כז: אָרוֹר שֶׁכַּב עִם-אֶחָיו בֵּת-אָבִיו אֹו בֵּת-אִמּוֹ וְאָמַר כָּל-הָעָם אָמֵן: ס

אָרוֹר – רביע, ארבעה איסורים מתואם עם **ויקרא קדשים כ, יז**] וְאִישׁ אֲשֶׁר-יִקַּח אֶת-אֶחָיו בֵּת-אָבִיו אֹו בֵּת-אִמּוֹ וְרָאָה אֶת-עֲרֻתָּהּ וְהָיָה-תְרָאָה אֶת-עֲרֻתוֹ תִּסַּד הוּא וְנִכְרְתוֹ לְעֵינֵי בְנֵי עַמּוֹ עֲרֻת אֶחָיו נִלְהָ עֵוֹנוֹ יִשָּׂא:
מנחת חנוך מצוה קצ"ב שלא לגלות ערות אחות בכל צד בין שהיא אחות מאב לבד לבין שהיא אחות מאם לבד, בין שהיא אחות מאנוסת אביו ובין שהיא אחות מאם מן הזנות ... שנאמר **וי' אח"מ יח, ט** ערות אחותך בת אביך או בת אמך מולדת בית או מולדת חוץ [לא תגלה].

ראה רביע

דברים כ"ז, כז: אָרוֹר שֶׁכַּב עִם-חֲתַנְתּוֹ וְאָמַר כָּל-הָעָם אָמֵן: ס

אָרוֹר – זקף-גדול, ענין של שלוש נקודות, לפנינו שתי דרכים להסביר שלוש נקודות.
א' חותנת בחיי האשה בשלושה לאוים: משום אם אשתו, משום אשת איש (אם היא נשואה), משום אשה ובתה.
ב' ע"פ **מנחת חנוך מצוה ר"ג ערות אשה ובתה, מצוה ר"ד ערות אשה ובת בנה, מצוה ר"ה ערות אשה ובת בתה**, מביא הארור הזה, ומסביר כי בחיי אשתו השוכב והאשה הנוספת נשרפין. אחרי מות אשתו מחלוקת תוספות ורמב"ם סוברים כרת אחרי מות האשה לעומת רש"י ועוד ראשונים שאין כרת.
כמו כן התורה אסרה שלוש נשים כלפי מעלה אמה ושתי זקנותיה, (היינו חמות ואמה וחמותה) ושלוש נשים כלפי מטה בתה, בת בתה ובת בנה. ורבנן גזרו על עוד ארבע כלפי מעלה (אמהות של הזקנות) ועוד שתיים כלפי מטה (בת בת הבת, בת בת הבן) .

ראה זקף-גדול

דברים כ"ז, כז: אָרוֹר אֲשֶׁר לֹא-יָקִים אֶת-דְּבָרֵי הַתּוֹרָה-הַזֹּאת לַעֲשׂוֹת אוֹתָם וְאָמַר כָּל-הָעָם אָמֵן: פ

רמב"ן (כו) אֲשֶׁר לֹא-יָקִים אֶת-דְּבָרֵי הַתּוֹרָה-הַזֹּאת - כאן כלל את כל התורה כולה, וקבלוה עליהם באלה ובשבועה; לשון רבנו שלמה. ולפי דעתו, כי הקבלה הזאת - שיודה במצות בלבד והיהו בעיניו אמת, יאמין שהעושה אותן יהיה לו שכר, והעובר עליהן יענש; ואם יכפור באחת מהן או תהיה בעיניו בטלה לעולם, הנה הוא ארור. אבל אם עבר על אחת מהן, כגון שאכל החזיר והשקץ לתאווה, או שלא עשה סוכה ולולב לעצלה, איננו בחרם הזה; כי לא אמר הכתוב 'אשר לא יעשה את דברי התורה הזאת', אבל אמר: אבל אמר: **אֲשֶׁר לֹא-יָקִים... לַעֲשׂוֹת**; כטעם 'קיימו וקבלו היהודים עליהם' (אס' ט, כז). **[והנה הוא חרם המורדים והכופרים]**.
ובירושלמי בסוטה (ז, ד, [כא, ד]) ראיתי: **אשר לא יקים** - וכי יש תורה נופלת? רבי שמעון בן יקים אומר: זה החזן; רבי שמעון בן חלפתא אומר: זה בית של מטן, דמר רב הונא רב יהודה בשם שמואל: על הדבר הזה קרע יאשיהו (ראה מ"ב כב, יא), ואמר: עלי להקים. רבי אסא בשם רבי תנחום ברבי חייא: למד ולימד ושמר ועשה והיתה ספיקה בידו להחזיק ולא החזיק, הרי זה בכלל **אָרוֹר**.
ידרשו ב'הקמה' הזאת - בית המלך והנשיאות, שבידם להקים את התורה ביד המבטלים אותה; ואפילו היה הוא צדיק גמור במעשיו, והיה יכול להחזיק התורה ביד הרשעים המבטלים אותה, הרי זה **אָרוֹר**. וזה קרוב לענין שפירשנו. ואמרו על דרך אגדה: זה החזן בשעה שאינו מקים סיפרי תורה להעמידן כתקנן שלא יפולו. ולי נראה: על החזן שאינו מקים ספר תורה על הצבור להראות פני כתבו לכל, כמו שמפורש במסכת סופרים (יד, ח), שמגביהין אותו ומראה פני כתיבתו לעם העומדים לימינו ולשמאלו ומחזירו לפניו ולאחריו, שמצוה לכל האנשים והנשים לראות הכתב ולכרוע, ולומר: "זאת התורה אשר שם משה" וגו' (דב' ד, מד); וכן נהגו.

אָרוֹר – רביע, (א) הגבהת ספר תורה לארבע כיוונים **רמב"ן** ... ובירושלמי בסוטה (ז, ד, [כא, ד]) ראיתי: **אשר לא יקים** - וכי יש תורה נופלת? רבי שמעון בן יקים אומר: זה החזן; ... ולי נראה: על החזן שאינו מקים ספר תורה על הצבור להראות פני כתבו לכל, כמו שמפורש במסכת סופרים (יד, ח), שמגביהין אותו ומראה פני כתיבתו לעם העומדים לימינו ולשמאלו ומחזירו לפניו ולאחריו, שמצוה לכל האנשים והנשים לראות הכתב ולכרוע, ולומר: "זאת התורה אשר שם משה" וגו' (דב' ד, מד); וכן נהגו.

אָרוֹר – רביע, (ב) **רמב"ן** ... רבי אסא בשם רבי תנחום ברבי חייא: **למד ולימד ושמר ועשה** והיתה ספיקה בידו להחזיק ולא החזיק, הרי זה בכלל **ארור**
אֲשֶׁר לֹא-יָקִים אֶת-דְּבָרֵי הַתּוֹרָה-הַזֹּאת – דרגא תביר מרכא טפחא, קבוצת פרטים שעל כל אחד חלה ההלכה או הענין הנידון **לַעֲשׂוֹת אוֹתָם**. כאן כפי' **הרמב"ן** ואם יכפור באחת מהן או תהיה בעיניו בטלה לעולם, הנה הוא **אָרוֹר**.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי מצוות האמנות – ההלום ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט: מרכא – מאריך; רבוי; דרכא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפקא = טרקא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפקא – קב"ש עשויה לגדול; יתור לרבות, ככל מקום; דרכא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שווה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקה סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1; זקה-קטן – 2; זקה-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקה-קטן ... זקה-קטן כחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמדו פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כענין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.6 דברים תבוא כו,א (התשע"ו)(בהשתתפות נחלת יעקב)

דברים כ"א-תבוא כו,טו: השקיפה ממעון קדשך מן-השמים ובךך את-עמך את-ישראל ואת האדמה אשר נתת לנו כפאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש; ס דברים כ"א-תבוא כו,טז – יט: ס [טז] היום הזה ה' אלהיך מצונך לעשות את-החקים האלה ואת-המשפטים ושמרת ועשית אותם ככל-לכבך ויככל-נפשך; [יז] את-ה' האמרף היום להיות לך לאלהים וללכת בדרכיו ולשמר חקיו ומצותיו ומשפטיו ולשמע בקלו; [יח] וה' האמירך היום להיות לו לעם סגלה כפאשר דבר-לך ולשמר כל-מצותיו; [יט] ונתתך עליון על כל-הגוים אשר עשה לתהלה ולשם ולתפארת ולהיתך עם-קדש לה' אלהיך כפאשר דבר: ס (ד' תבוא כו,טז) היום הזה – מונח רביע, בתפקיד לפחות ארבע דרשות שונות מהכתוב "היום הזה" וחלקן במשמע של "כל יום". הנשמה מתחדשת "כל יום" ע"י בוראה ומביאה כעין ביכורים לבוראה, מעשיה הטובים וה' מברכה שתשנה ותביא כל יום. להלן הסבר ע"פ [פתרון תורה פרשת ויהי כי תבוא (המתחיל בעמוד 277)] (ט: א) תפילה שלש פעמים ביום (ט: ב) תפילה מביאה להתחטאות ותשובה (ט: ג) המביא ביכורים מבקש רחמים על עצמו ועל ישראל ועל ארץ-ישראל והקב"ה מברכו שישנה ויביא לשנה הבאה (ט: ד) אמר ר' לוי כן אמר להן משה לישראל בכל יום תהא תורה חביבה עליכם כאילו היום קיבלתן אותה מהר סיני, (ט: ה) "היום הזה" היינו בכל יום ישראל עושים את ה' חטיבה [רש"י בבלי ברכות ו,א] חשיבות ושבת) אחת בעולם וה' עושה את ישראל חטיבה אחת בעולם.

(ט: א) תפילה שלש פעמים ביום. (ד' תבוא כו,טז) היום הזה ה' אלהיך מצונך לעשות את-החקים האלה ואת-המשפטים וגו', ז ה' ש' ה' (זה הוא שאמר הכתוב) על ידי דויד (תהלים צה,ו), באו נשמתה ונכרעה נכרלה לפניך' עשנו: והלא השתחויה בכלל כריעה וכריעה בכלל השתחויה ומפני מה אמ' דויד שלשה לשונות הללו, אלא צפה דויד ברוח הקדש וראה שבית המקדש עתיד חרב וקרבות ובכורים פוסקין עמד והתקין להם שיהו מתפללין שלשה פעמים ביום, וכל המתפלל מעלין עליו כאילו מביא ביכורים למקדש, נאמ' כן (תהלים צה,ו), באו נשמתה ונאמ' בכורים (ד' תבוא כו,טז) והשפתיים לפני ה' אלהיך: (ט: ב) תפילה מביאה להתחטאות ותשובה. אמר ר' אלעזר חביבה תפלה לפני הקב"ה יתיר ממאה מעשים טובים שמתחלה נגזר עליו על משה שלא תעבור את הירדן. ובשכר תפלה אחת שהתפלל אמ' לו הקב"ה' עלה ראש הפסגה וגו', ובדבר הזה עלה ראש הפסגה בשכר תפלה אחת שהתפלל לפניו, לכך נאמ' (תהלים צה,ו), באו נשמתה ונכרעה נכרלה וגו'. (ד' תבוא כו,טז) היום הזה מה כתוב למעלה מן הענין (ד' תבוא כו,טז) השקיפה ממעון קדשך וגו', אמר [עמוד 281] ר' אבהו משום ר' יוסי בר חנינא בא וראה כמה מתחטאין בעלי מצות לפני הקב"ה ויש להן פתחון פה לעושי מצוה. ר"ת של (ד' תבוא כו,טז) היום הזה י-ה-ו-ה אלהיך מהוים ה-ה-י-א צירוף חודש אלול – חודש התשובה (תודה לרב א"מ פרל הי"ו).

(ט: ג) למביא ביכורים ומבקש רחמים על עצמו ועל ישראל ועל ארץ-ישראל והקב"ה מברכו שתשנה ותביא לשנה הבאה. אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן, אילא יורד אדם לתוך שדהו, ראה אשכול שבכר, תאנה שבכרה, רמון שבכר, נוטלו ומניחו בסל ובא ועמד באמצע העזרה, שני ולקח הכהן הטנא וגו' ומבקש רחמים (ט: א) על עצמו (ט:ב) ועל ישראל (ט: ג) ועל ארץ ישראל, (ט: א) שני (ד' תבוא כו,טז) השקיפה, על עצמו, (ט: ב) ובךך את-עמך, על ישראל, (ט: ג) ואת האדמה על ארץ ישראל, ולא עוד אלא שהוא אומר איני זו עד שתעשה לי (ד' תבוא כו,טז) היום הזה, שנאמר (ד' תבוא כו,טז) ארץ זבת חלב ודבש. (ד' תבוא כו,טז) היום הזה, אמר ר' שמעון בן אלעזר המביא ביכורים למקדש יצאה בת קול ואמרת לו כן תשנה ותביא לשנה הבאה ותבוא כיום הזה כאדם שהוא נותן פרי חדש לחברו ואמר לו יהי רצון שתשנה ותתן לי לשנה הבאה. ב- [ליקוטי תורה, האדמו"ר הזקן] מבוואר כי ר"ת של (ד' תבוא כו,טז) ודבש (ד' תבוא כו,טז) היום הזה י-ה-ו-ה מהוים ו-ה-ה-י צירוף חודש מר-חשון. אפשר כי ברכת ה' שתשנה ותביא מתגלה בו מר-חשון, שבו מתחילים להתפלל בברכת השנים של שמונה עשרה "תן טל ומטר". כאשר הגשמים בעתם כבר יש תנאים שהברכה תחול.

(ט: ד) אמר ר' לוי כן אמ' להן משה לישראל בכל יום תהא תורה חביבה עליכם כאילו היום קיבלתן אותה מהר סיני. (ד' תבוא כו,טז) היום הזה ה' אלהיך מצונך וגו', וכי עד עכשו לא צוה הקב"ה את ישראל, והלא אותה שנה שנת הארבעים היתה, שנאמר ויהי בארבעים שנה וגו', וכבר נצטוו ישראל על דברי תורה משנה ראשונה, ומה ת"ל (ד' תבוא כו,טז) היום הזה, אמר ר' לוי כן אמ' להן משה לישראל בכל יום תהא תורה חביבה עליכם כאילו היום קיבלתן אותה מהר סיני, וכן הוא אומ' והודעתם לבניך ולבני בניך, ואומר יום אשר עמדת לפני ה' אלי' וגו', (ד' תבוא כו,טז) את-החקים האלה, אילו המדרשות, ואת-המשפטים אילו הדינים. (ט: ב) מידה שנייה (ט: ט) דרך שניה להסביר, חקים ומשפטים להרבות קלין וחומרים וגזרות שוות ודקדוקי סופרים. (ט: ט) ה' היום הזה" בכל יום ישראל עושים את ה' חטיבה אחת בעולם וה' עושה את ישראל חטיבה אחת בעולם.

... שהיו בישראל מוסרין את עצמן על קדושת שמו של הקדוש ברוך הוא (כמו שלמד בקטע קודם, שלא הובא כאן, על מותו של ר' עקיבא). לפיכך עשו את הקדוש ברוך הוא חטיבה בעולם שני (ד' תבוא כו,טז) את-ה' האמרף היום להיות לך לאלהים וללכת בדרכיו וגו' וכשם שישראל עשו הטובה (ט: ט) חטיבה? בעולם כך הקב"ה עושה את ישראל הטובה (ט: ט) חטיבה? בעולם, שני (ד' תבוא כו,טז) ונתתך האמירך היום להיות לו לעם סגלה וגו' ואומר (ישעיהו מט,ג) ונאמר לי עבדי אפפה ישראל אשר-בא אפפא: (ד' תבוא כו,טז) ונתתך עליון על כל-הגוים אשר עשה לתהלה וגו' אמר ר' יהושע בן לוי כשם שאצבע גדולה שביד היא כובשת את ארבע אצבעות כך עתידין ישראל לכבוש את אומות העולם תחתיהן, שני (ד' תבוא כו,טז) ונתתך עליון וגו'.

(ד' תבוא כו,טז) ונתתך עליון – מונח רביע, התפקיד לפחות ארבע, רמז למשלו של ר' יהושע בן לוי כשם שאצבע גדולה שביד היא כובשת את ארבע אצבעות כך עתידין ישראל לכבוש את אומות העולם תחתיהן, ובמעט שני ב-[מדרש תנחומא (בובר) פרשת כי תבוא] אמר ר' יהושע בן לוי כשם שהעליה כובשת, כך ישראל עתידין לכבוש ארבע מלכיות, שנאמר (ד' תבוא כו,טז) ונתתך עליון על כל-הגוים אשר עשה לתהלה ולשם ולתפארת. חסלת פרשת תבא. טט: בקשר לסעיפים ד,ה, שלשה האבות התחילו לעשות את הקב"ה חטיבה, אבל רק בקבלת התורה בהר סיני ע"י כל עם ישראל, הקב"ה נעשה חטיבה אחת בעולם. דבר זה מרומז בר"ת (ד' תבוא כו,טז) את-י-ה-ו-ה האמרף היום א-י-ה-ה צירוף חודש סיון שבו קבלו תורה מסיני. (ד' תבוא כו,טז) את-ה' – מקף כרב-מצב לקבלת תורת ה' (א) אם ישראל מקבלים תורת ה' בין ברצון בין באונס. (ב) אם ישראל אינם מקבלים תורת ה'. [בבלי שבת פח,א] (שם יתרו יט,ז) ונתתך עליון וגו': אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא: מלמד שכפה

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: **אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא = מאריך, רבוי; דרנא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא = טרחה** – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – כ"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן ... זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישייה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא = גרש = גרשי"ם** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה = תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה = תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פור** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.7 דברים תבוא כו,א (התשע"ז)

דברים כי תבוא כח,טט: אלה דברי הברית אשר צוה ה' את-משה לכרות את-בני ישראל בארץ מואב מלבד הברית אשר-כרת אתם בהר סיני פ

במענה לשאלת הרב יעקב לויפר הי"ו ממוצ"ש שבת תבוא, התשע"ז. מדוע מלת הברית מוטעמת בטעם אזלא ולא בטעם זקא-קטן. **אלה דברי הברית** – תלישא-קטנה (=תרסא) קדמא ואולא תלישא-גדולה – נקראת תלשא במנהג הספרדים, ותלישא-קטנה – נקראת תרסא במנהג הספרדים, בין תפקידיהם הרעיוניים קשר למאמר **[בבלי עירובין דא, ו- [בבלי סוכה ה,ב]** שיעורין חציצין ומחיצין הלכה למשה מסיני. קדמא ואולא – בעלת תפקידים אחדים וביניהם מלמד שהוא עצמו או שבסביבתו יש סדר כלשהו, ו/או דרך לימוד בסדר כלשהו, כגון כלל שלא מדרך לימוד במידות שהתורה נדרשת בהם, כלל במידות שהתורה נדרשת בהם, או כעין המידות ולא דווקא בדיוק. פסוק זה מתפרש באופנים אחדים. תבניות הטעמים משתתפות לפי תפקידיהם הרעיוניים בפירושים השונים.

הערות ע"פ כללי הטעמה:

בתנ"ך הכתר הממוחשב, בחלק התורה תלישא-קטנה (=תרסא) מופיעה סה"כ ב- 448 פסוקים, ובהם 458 מופיעים. בר' 92, 90; שמ' 90, 87; וי' 71, 70; במ' 88, 85; דב' 117, 116. תלישא-קטנה (=תרסא) תמיד מלווה בקדמא. תלישא-קטנה קדמא – מופיעה בפסוקים 388 מספר מופיעים 397 תלישא-קטנה מלה מקף קדמא – בפסוקים 57 מספר מופיעים 58 תלישא-קטנה קדמא מופיעה סה"כ ב- 445 פסוקים, ובהם 455 מופיעים. מחשבונו זה עולה כי בשלושה פסוקים ושלושה מופיעים יש לכאורה אחרי תלישא-קטנה טעם שאינו קדמא. ערכתי חיפושים עם שלילת קדמא עד מרחק של שלוש מלים (כגון תרסא, מקף מקף קדמא) ועוד אופנים, כמודגם להלן, ולא הצלחתי למצוא זאת עדיין פרט לשילוב בין טעם עליון וטעם תחתון בעשרת הדברות, שעשוי להסביר את ההפרש.

בתנ"ך הכתר הממוחשב, בחלק התורה תבנית קדמא מקף זקא-קטן, 78 מופיעים ב-77 פסוקים. תבנית קדמא זקא-קטן במלה אחת 66 מופיעים ב-65 פסוקים. בנוסף בעשרת הדברות ב- **(שמות יתרו כ,י) וְיִוָּמֶם הַשְּׁבִיעִי** וב- **(דב' ואתחנן ה,יד) וְיִוָּמֶם הַשְּׁבִיעִי** זה תוצאה של הטעמה בטעם עליון (קדמא ואולא) ובטעם תחתון (פשטא זקא-קטן).

מסקירה זאת מתברר שאין בתורה תבנית טעמים תרסא קדמא זקא-קטן במלים נפרדות.

שימוש הלכתי לפסוק:

אלה דברי הברית – תלישא-קטנה (=תרסא) קדמא ואולא, שיעור שלוש פעמים זכירת ברית בין ה' וישראל לעומת 13 פעם איזכור ברית מלה בתורה, לכן בברכת המזון מילה מוזכרת לפני תורה.

[ספר אבודרהם ברכת הלחם, זימון, ברכת המזון]

יש אומרים טעם אחר לפי שבשביל ברית ותורה זכו לירושת הארץ דגבי ברית כתיב **(בר' לך יזח) וְנָסַמְתִּי לָךְ וְלַנְרַעָה אֶחָיִיד אֶתְּו אַרְצֵי מִצְרַיִם**. וגבי תורה כתיב **(דב' עקב ח,א) וּבְאַתְמָם יִירְשָׁתֶם אֶת-הָאָרֶץ** וכתיב **(תה' קה,מד) וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת גּוֹיִם** וגו'. וצריך שיקדים ברית לתורה לפי שהתורה נתנה בשלש בריתות שנאמר **(דב' תבוא כח,טט) אֵלֶּה דְבָרֵי הַבְּרִית אֲשֶׁר-צִוָּה ה' אֶת-מֹשֶׁה** וגו'. ושם אומר **(דב' עז כט,א) לְעִבְרָה בְּבְרִית ה' אֵלֶיךָ** וגו' הרי שלשה בריתות והמילה נתנה בשלשה עשר בריתות הכתובים בפרשת מילה כשנצטוו אברהם עליה.

[אנציקלופדיה תלמודית כרך ד, ברכת המזון [המתחיל בטור תעה]]

וצריך שיקדים ברית לתורה, שברית מילה ניתנה בשלש עשרה בריתות שנאמרו בפרשת מילה שניתנה לאברהם אבינו, והתורה ניתנה בשלש בריתות, שנאמר: **(דב' תבוא כח,טט) אֵלֶּה דְבָרֵי הַבְּרִית אֲשֶׁר-צִוָּה ה' אֶת-מֹשֶׁה לְכַרֵּת אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מוֹאָב מִלִּבְד הַבְּרִית אֲשֶׁר-כָּרַת אִתְּם בְּהַר סִינַי**, ונאמר: **(דב' תבוא כט,ח) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת-דְּבָרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת** וגו'.

שימוש מוסר לפסוק:

[חברותא ברכות ה,א]

והיינו דרבי שמעון בן לקיש - דברים אלו שישוריים ממרקין עוונות הם כדברי ריש לקיש. דאמר רבי שמעון בן לקיש: נאמר "ברית" במלח, ונאמר "ברית" ביסורין, וכפי שמפרש: נאמר "ברית" במלח, דכתיב (וי' ב,א) **וְלֹא תִשָּׁפֵית מִלַּח בְּרִית אֱלֹהִים מֵעַל מִנְחָתָךְ**. ונאמר "ברית" ביסורין, דכתיב לאחר התוכחה והקללות שבמשנה תורה **(דב' תבוא כח,טט) אֵלֶּה דְבָרֵי הַבְּרִית אֲשֶׁר-צִוָּה ה' אֶת-מֹשֶׁה**. ויש לדרוש בגזרה שווה, מה "ברית" האמור במלח, מלח נכנס בבשר ומוציא את הדם, וממתקת את הבשר, שנכנס בבשר ומוציא את הדם ממנו. אף "ברית" האמור ביסורין, היסורין נכנסין בבשר האדם ומוציאין ממנו את רתיחת הדם המביאתו לידי חטאו, ובכך ממרקין את כל עוונותיו של אדם. (54)

[חברותא - הערות ברכות ה,א הערה 54]

(54). על פי מהרש"א. ותתיישב בכך הערת הגר"א שאין המשל דומה לנמשל, כי מלח ממתק ואילו יסורין ממרקים - אך להנ"ל הרי הכוונה שישורין מרים כמלח ואחר שנכנסו ומירקוהו הרי הוא כבשר הנמלח שיצא ממנו הדם והתמתק. ומהרש"ם ביאר שעבד יוצא בשן ועין רק כשהכהו האדון והעבד מכיר בכך [ותובעו], אבל אם אחר הכהו או שלא ידע מי הכהו, אינו משתחרר, ונמצא שיש נפ"מ בין הטעמים, שלרבי יוחנן הלמד מק"ו, לא יועילו היסורין רק אם מאמין שבאים מיד ה' ואינו חושב שבאו במקרה, אך לר"ל שלמד גז"ש ממלח, יועילו לו אף אם חשב שבאו במקרה, כשם שמלח מועיל לבשר גם כשאחר מולחו.

שימוש פנימיות התורה לפסוק:

[זוהר חדש כרך א (תורה) פרשת כי תבוא [המתחיל בדף צז עמוד ב]]

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים קי"ט, שם: המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; **תמצית ההשערות**: **אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונה = רבוי**; **מהפך פשטא = מוציא מפשט**; **מרכא = מאריך**, **רבוי = דרנא = מצרף = תביר = מחלק**, ממעט, לא ממש; **טפא = טראא = שנוי ו/או רבוי ו/או מפתש**; **מרכא טפאא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תביר טפאא = קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה**; **מרכא תביר טפאא = קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה**; **תביר מרכא טפאא = קבוצה שממעתים חלק מפרטיה מענין מסוים**; **מקף = בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות**; **פסק 1 = סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים**; **זקא סגול = מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו**; **פשטא = פשוט**; 1: **זקא-קטן = 2**; **זקא-גדול = 3**; **רביע = 4**; **מונה רביע = לפחות 4**; ...; **זקא-קטן ... זקא-קטן = חצוי פסוק = היקף השלישי**; **קדמא = סדר קדימות**; **אולא = גרש = גרשי"ם = יוצא מהענין**; **קדמא ואולא = בסדר זה או הפוך**, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה = תרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה = תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פור** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

... אדהכי אתא אליהו ז"ל חמי דבכי אמר בשליחותא אחרא הוינא זמין השתא ושדרני קב"ה לשככא דמעיק. אי רבי אי רבי לא הוה אצטרך השתא לגלאה לצדיקייא מלין אלין. אבל כך אמר קב"ה בקללות קדמאין אית ל"ב קראי וכלהו לקביל שבילי דאורייתא. **בקללות תבירא אית בהו נ"ג קראי לקביל פרשיין ואורחין דאורייתא. [דף צח עמוד א] בגלות קדמא דבית ראשון עברו ישראל אינן שבילין סתימין דסנתא אתגלי חובייהו ואתגלי קיצא דילהון ונחתמא ואתגלי דילהון. בגלות בתורא דבית שני עברו ישראל ג"ן פרשיות ואורחין דאתגליין אסתים חובייהו ואסתים קיציייהו ולא כתיב בהו הבטחות ונחתמות.**

מסקנה ולא תרגום לזוהר הג"ל: מספר פסוקי התוכחה בפרשת כי תבוא הוא ג"ן (53 במספר) והם על העבירות שעברו ישראל בסתר ושרשן בחטא אדם הראשון בג"ן עדן, וצוה ה' את משה להתרות בהם לתקן ועל זה מרמזת הבניית הטעמים של **אָשֶׁר-צִנָּה ה' אֶת-מִשְׁחָה** - דרגא מונח רביע, רמז לתיקון חטא אדם הראשון שעשה בג"ן עדן. **הַבְּרִית** – עולה תיקון"ן נ"א (אפשר רמז לשער נ"א בתפלה עתיקה, שערי קדושה), **אָשֶׁר-צִנָּה** – עולה ראשון"ן מ"ה = אד"ם. **אָשֶׁר-צִנָּה ה' אֶת-מִשְׁחָה** – כדי לחזור ל"שערי קדושה" שחטא אד"ם הראשון"ן גרם לאבדנן.

דרישות הגמרא בפסוק:
[בבלי סוטה לז,א] הפכו פניהם כלפי הר גריזים ופתחו בברכה כו'. תנו רבנן: ברוך בכלל ברוך בפרט, ארור בכלל ארור בפרט, ללמוד וללמד לשמור ולעשות - הרי **[בבלי סוטה לז,ב]** ארבע וארבע הרי שמונה, שמונה ושמונה הרי שש עשרה, וכן בסני, וכן בערבות מואב, שנא: **(דב' תבוא כח,טט) אֱלֹהֵי דְבָרֵי הַבְּרִית אֲשֶׁר-צִנָּה ה' אֶת-מִשְׁחָה לְכַתֹּב אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאָרְצָא מוֹאָב מַלְכַּר הַבְּרִית אֲשֶׁר-כָּתַב אֲתָם בְּחֶבְרֹן, וְכַתִּיב: (דב' תבוא כח, ט) וְשָׁמַרְתֶּם אֶת-דְּבַר הַבְּרִית הַזֹּאת וְנִשְׁתַּחֲוִיתֶם אֲתָם לְמַעַן תִּשְׁפְּלוּ אֶת-כָּל-אֲשֶׁר תִּעֲשׂוּן; פ, נמצא מ"ח בריתות על כל מצוה ומצוה. ר"ש מוציא הר גריזים והר עיבל, ומכניס אהל מועד שבמדבר. ובפלוגתא דהני תנאי; דתניא, רבי ישמעאל אומר: כללות נאמרו בסני ופרטות באהל מועד; ר' עקיבא אומר: כללות ופרטות נאמרו בסני, ונשנו באהל מועד, ונשתלשו בערבות מואב, ואין לך כל דבר מצוה ומצוה שכתובה בתורה, שלא נכרתו עליה ארבעים ושמונה בריתות. ר' שמעון בן יהודה איש כפר עכו אמר משום רבי שמעון: אין לך מצוה ומצוה שכתובה בתורה, שלא נכרתו עליה ארבעים ושמונה בריתות של שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים. אמר רבי: לדברי רבי שמעון בן יהודה איש כפר עכו, שאמר משום רבי שמעון: אין לך כל מצוה ומצוה שבתורה, שלא נכרתו עליה ארבעים ושמונה בריתות של שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים, נמצא לכל אחד ואחד מישראל שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים. מאי בינייהו? אמר רב מרשיא: ערבא וערבא דערבא איכא בינייהו.**

[הרב זילבר מיכל ה"ו בבלי דף היומי] תוספות בשם הירושלמי, שרבי שמעון דורש בדרך הבאה: **[תוספות בבלי סוטה לז,ב]** רבי שמעון מוציא הר גריזים - הכי מסיים לה בירושלמי וכן היה ר"ש אומר אין לך כל דבר ודבר מן התורה שאין כרות עליה תקע"ו בריתות שתיים עשרה בברוך ולא ידענא אמאי י"ב ושמא ברית כנגד כל שבט ושבת וי"ב בארור וי"ב בכלל וי"ב בפרט הרי מ"ח בריתות ללמוד וללמד לשמור ולעשות הרי קצ"ב בריתות וכן בהר סיני וכן בערבות מואב הרי תקע"ו בריתות. 12 (ברית לכל שבט) + 12 (לכל ארור) + 12 (בכלל) + 12 (בפרט) = 48. 4 * 48 (בריתות ללמוד וללמד לשמור ולעשות) = 192 = קצ"ב. 3 * 192 (מקומות) = 576 עולה תקע"ו

אפשר להסביר זאת גם כך:
ברוך בכלל ברוך בפרט, ארור בכלל ארור בפרט (טט - 4), ללמוד וללמד לשמור ולעשות - הרי ארבע (טט - 4), ארבע וארבע הרי שמונה, שמונה ושמונה הרי שש עשרה (טט - 4 * 4 = 16), וכן בסני, וכן בערבות מואב, שנא: אלה דברי הברית אשר צוה ה' את משה וגו', וכתיב: ושמרתם את דברי הברית הזאת וגו', נמצא מ"ח בריתות על כל מצוה ומצוה (טט - 4 * 4 * 3 = 48). במקום כל יחיד ערב לכל אחד מישראל, כל שבט ערב לכל השבטים לכן (טט - 4 * 4 * 3 * 3 = 576) תקע"ו בריתות.
576 עולה בגי' תקע"ו העולה יסו"ד מלכו"ת (ע"פ [אמרי נועם, הרבי מדזיקוב]), ההסבר הבא בעזרת הרב יהושע ישראלי ה"ו: תקע"ו עולה רפ"ח ניצוצות קדושה בשרשן ורפ"ח ניצוצות קדושה שירדו לתוך הבריאה ושבקיום התורה מעלין אותם לשרשן, ע"כ. נמצא כי כל דבר שבתורה נכרתו עליו תקע"ו בריתות. שאפשר לחלקן לחלק ש-בכלל ולחלק ש-בפרט. חלק ה-כלל הוא כעין שורש ניצוץ קדושה בין הנאמר בברוך ובין הנאמר בארור שידוע ש"ארור" (או לאו) מבטא קדושה גדולה שאי אפשר לאומרה הדרך העשה. חלק ה-פרט הוא כפי שגמלה התורה לקיים בעולם המעשה.

(דב' תבוא כח,טט) אֱלֹהֵי – תלישא-קטנה (=תרסא) בתפקיד שיעור ע"פ **[בבלי סוטה לז]** מ"ח בריתות (נכרתו) על כל מצוה ומצוה ועל בסיס מספר זה רבויים שונים למספר הבריתות.
(דב' תבוא כח,טט) דְבַרֵי הַבְּרִית – קדמא ואולא, קדמא ואולא מלמד על סדר, עשוי לרמז על כלל מלמד מסוג כלשהו. ל-[אברבנאל **דברים הקדמה]** שיכרות ברית בדרך הכלל לא זולת זה...
[אברבנאל דברים הקדמה] ... ואפשר לומר שהש"י צוה למרע"ה דרך כלל שאחרי ביאור המצות יכרות ברית עם ישראל ברכות וקללות. האמנם לא צוהו על פרטיות הברכות והקללות. ועל הצווי הכולל ההוא אמר הכתוב **(דב' תבוא כח,טט) אֱלֹהֵי דְבַרֵי הַבְּרִית אֲשֶׁר-צִנָּה ה' אֶת-מִשְׁחָה לְכַתֹּב אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאָרְצָא מוֹאָב** וצוה לומר שצוה הש"י אותו שיכרות ברית בדרך הכלל לא זולת זה. ולכן לא אמר אלה דברי הברית אשר דבר ה' אל משה לכרות את בני ישראל או אשר נתן ה' בינו ובין בני ישראל כמו שאמר בראשונות (טט: בחורב, בפר' בחקתי). לפי שלא היה פרטיות הדברים ממנו יתברך ושמשה סדר הדברים בעצמיותם. ולהיותו המסדר בהם אמרם בלשון עצמו. ולכן אמרו שמשה אמרם מפי עצמו. ואפשר שלזה עצמו כוון הרמב"ן בעצמו באמרו שעשאו הקדוש ברוך הוא למשה שליח. ואלמלא כן גם בראשונות נעשה שליח. כי ישראל מפי משה שמעו אותם. ואמר בהם הכתוב אשר נתן ה' בינו ובין בני ישראל. וגם בכל התורה נעשה משה שליחו. אבל שאר דברי התורה אמרם משה באותן המלות ששמע וקבל מפי הש"י מבלי תוספת ולא חסרון כאמרו אלה הדברים אשר דבר משה אל בני ישראל שר"ל לא פחות ולא יותר. וקללות האלה (טט: בפר' כי תבוא) לא היה כן כי משה סדר בהן הדברים. ובהגיעי לביאורם אוכיח שמרע"ה ביאר בקללות האלה על הראשונות כמו שביאר במצות. וכבר עלה על דעתי שהקללות לא נקראו ברית כי אם יעודי העונשים והברכות יעודי ה' ושלא אמר הכתוב **(דב' תבוא כח,טט) אֱלֹהֵי דְבַרֵי הַבְּרִית אֲשֶׁר-צִנָּה ה' אֶת-מִשְׁחָה לְכַתֹּב אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאָרְצָא מוֹאָב** על הקללות שנזכרו (טט: עד כאן) בסדר והיה כי תבא כ"א על הברית שזכר מיד בפרשת אתם נצבים. ובהגיעי לשם בעז"ה אפרש זה ואוכיח אותו באר היטב:

ב"ה טוב טעם דיעת למדני (טטוד"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, השפ"ד – תמצית ההשעיות, אתנה, סלוק – סוף פסוק (קראים יסורים ותפקידם) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא – מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפקא – טראקא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שווה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה שמממעים חלק מפרטיה מעין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקיף; השלישייה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.8 דברים תבוא כו,א (התשע"ה) (בהשתתפות נחלת יעקב)
המשך לעיון משנת התשע"ו. **דברים כי תבוא כח,טט: אלה דברי הברית אשר צננה ה' את-משה לכת את-בני ישראל בארץ**

מואב מלכד הברית אשר-פכת אתם בחרב: פ

עיון בדברי [בבלי סוטה ז,ב] ובפלוגתא דהני תנאי;

המחלוקת מרומזת בטעם מקף של (דב' תבוא כח,טט) **אשר-צננה** – מקף כרב-מצב דעות על מקומות שבהם נאמרו הכללות והפרטות של המצוות. דתניא, (דעה א) רבי ישמעאל **אומר**: כללות נאמרו בסיני ופרטות באהל מועד (רק שני מקומות וגם כללות במקום א' פרטות במקום ב') (דעה ב) ר' עקיבא **אומר**: כללות ופרטות נאמרו בסיני, ונשנו באהל מועד, ונשתלשו בערבות מואב, הגמרא ממשיכה לפי מצב (ב) של שלושה מקומות ובכל מקום נאמרו כללות ופרטות, כאשר בכל מקום על כל מצוה נכרתו 16 בריתות ובסה"כ משלושה מקומות $16 * 3 = 48$ בריתות על כל מצוה.

ה-[מכילתא] (ראה להלן) לומדת מ-(דב' תבוא כח,טט) שהעצ"ו פורק עול ומפר ברית היא התורה. מוצע לומר כי רבוי הבריתות הנדרש מ-(דב' תבוא כח,טט) מלמד על הגדר הגדולה שה' הקיף בה את ישראל להרחיקם מע"ז ששקעו בה בגלות מצרים ועל האבדן הגדול שהעצ"ו מביא לעצמו ולכלל ישראל לפי שכל ישראל ערבים זה לזה ועל זה, בהפרת בריתות רבות כל כך, וכל הפרה היא כפירה בתורה כולה. נאמר ב-[בבלי סוטה ז,ב] אמר רבי: לדברי רבי שמעון בן יהודה איש כפר עכו, שאמר משום רבי שמעון: אין לך כל מצוה ומצוה שבתורה, שלא נכרתו עליה ארבעים ושמונה בריתות של שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים, נמצא לכל אחד ואחד מישראל שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים. מאי בינייהו (טט: בין שתי הציטוטים שלא הבאנו את הראשון)? אמר רב משרשיא: ערבא וערבא דערבא איכא בינייהו (טט: הערבות ההדדית מרבה את מספר הבריתות במאד מאד).

[מכילתא דרבי ישמעאל בא - מסכתא דפסחא פרשה ה] ... ומפני מה הקדים לקיחתו של פסח לשחיטתו ד' ימים לפי שהיו ישראל שטופין בע"ז במצרים וע"ז שקולה כנגד כל המצוות שנא' (במ' שלח טו,כד) **וה'ה אים מעיני העדה נעשתה לשגגה** יחד הכתוב המצוה הזאת ואמרה ענין בפני עצמו ואי זה זה עבודה זרה. (טט: מקשה המקשן) אתה אומר ע"ז או אינו אלא אחת מכל מצות האמורות בתורה סתם, כשהוא אומר (במ' שלח טו,כב) **וכי תשגו ולא תעשו את פלי המצוות האלה**. (טט: בזדון בבת אחת) וגו' באו **פלי המצוות** (מקף כרב-משמע א) כל מצוות התורה (ב) כהמשך המכילתא) ללמד על מצוה אחת **וששקולה ככולן** מה העובר על כל המצוות (טט: בזדון בבת אחת) פורק עול ומפר ברית ומגלה פנים בתורה אף העובר על מצוה אחת (טט: איסור ע"ז בזדון, השקולה לכל המצוות) פורק עול ומפר ברית ומגלה פנים בתורה (טט: נאמר ב-[בבלי הוריות ת,א] מצוה ששקולה ... זו ע"ז [רש"י] שכל המורה בע"ז ככופר בכל התורה כולה) שנא' (דב' שפי ז,ב) **לעבר פרייתו** ומנין לעובר על כל מצוות (טט: בזדון בבת אחת) שהוא פורק עול ומפר ברית ומגלה פנים בתורה שנא' (דב' נצ' כט,יא) **לעברך בברית ה' אלקיך** ואין ברית אלא תורה שנא' (דב' תבוא כח,טט) **אלה דברי הברית אשר-צננה ה' את-משה** אמר להם משכו ידיכם מע"ז והדבקו במצוות. ובמדרש [פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) במדבר פרשת שלח לך [המתחיל בדף קד עמוד ב]] מוסיף ואין ברית אלא תורה שנאמר (דב' תבוא כח,טט) **אלה דברי הברית אשר-צננה ה' את-משה** מלמד שכל המורה בע"ז כופר בעשרת הדברות שנאמרו למשה שנאמר (שמ' יתרו כ,א) **ונדבר אליהם את פלי הדברים האלה לאמר: ס**

במדבר שלח טו,כב: **וכי תשגו ולא תעשו את פלי המצוות האלה אשר-דבר ה' אל-משה: במדבר שלח טו,כד: וה'ה אים מעיני העדה נעשתה לשגגה** ונעשו כליה-עדה פר פרי-קבר אהד לעלה לריס ניהם לה' ומנתחו ונסכו פמשפט ושעיר-עזים אהד לסתת: **דברים שפטים ז,ב: כפי-מאצא בקרבך באהד שעיריך אשר-ה' אלקיך נתן לה איש או-אשה אשר יעשה את-הרע בעיני ה'-אלהיך לעבר פרייתו: דברים נצבים כט,יא: לעברך בברית ה' אלקיך ובאלתו אשר ה' אלקיך פכת עמך היום: בראשית ג,ו: ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאנה-הוא לעינים ותתקד העץ להשפיל ותקח מפריו ותאכל ותתן גם-לאישה עמה ויאכל: דברים תבוא כח,טט: אלה דברי הברית אשר-צננה ה' את-משה לכת את-בני ישראל בארץ מואב מלכד הברית אשר-פכת אתם בחרב: פ [מכילתא דרבי ישמעאל בא] ו-[פסיקתא זוטרתא] דרוש שרשרת של כעין גזרה שווה המתחילה בשרש "עשה". ואינו אומר שזה גזרה שווה ממש ואז לא מוגבל שצריך במסורת ממש רבנו, ולא כתובים מופנים.**

(במ' שלח טו,כד) **נעשתה** – מדבר בע"ז, עובר עם ע"ז אל (במ' שלח טו,כב) **ולא תעשו** וכתוב זה מביא עמו את ההמשך **את פלי המצוות האלה** ומלמד שע"ז שקולה כנגד כל המצוות והעובד לפי [מכילתא] (דב' שפי ז,ב) **לעבר פרייתו** (עובר על ברית על כל מצוה) וע"ז הבאת תחילת אותו פסוק (דב' שפי ז,ב) **אשר יעשה את-הרע** – מצמצם לע"ז, מלת פרייתו מביאה אל [מכילתא] והכתוב (דב' נצ' כט,יא) **לעברך בברית ה' אלקיך** ואין ברית אלא תורה. מ-[בבלי סוטה ז,ב] למדנו שעל כל מצוה נכרתו הרבה בריתות, מדרשה ב-(דב' תבוא כח,טט) **אלה דברי הברית** מלת **אלה** מביאה אל מלת (שמ' יתרו כ,א) **האלה** ולעשרת הדברות (שמ' יתרו כ,א) **ונדבר אליהם את פלי הדברים האלה לאמר: ס** שהם תמצית התורה.

המקור ללעבור בזדון על מצוות ה' ובפרט על ע"ז מרומז בפרט הבא (דב' תבוא כח,טט) **אשר-צננה ה' את-משה** – דרגא מונח רביע, היא המופע ה- 55 מתוך 59 מופעי התבנית בתורה ב-58 פסוקים. המופע הראשון של התבנית הוא בכתוב (בראשית ג,ו) **וכי תאנה-הוא לעינים** והוא מרמז לחטא אדם הראשון ולתיקונו (א) תיקון ליצר הרע, תיקון לחטא אדם הראשון שעבד עבודה זרה; (ב) אזירה ותיקון להתחכמות של המגלה פנים בתורה כעין התחכמות אדם הראשון במצוה ה' (בר' ג,ו) **ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי פנים אכלך ממנו פות תמות: ה' צוה לא לאכול כלל ואדם הראשון התחכם לאכול חצי שיעור בכדי איכילת פרס (ג) פרט מרכזי, כאן בכריתת הברית (דב' תבוא כח,טט) מלמד שכל המורה בע"ז כופר בעשרת הדברות, שהן יסוד כל מצוות התורה.**

הרחבה בנושא (דב' תבוא כח,טט) **אלה דברי הברית** – תרסא קדמא ואולא, כלל התורה והבריתות על כל מצוותיה **אשר-צננה ה' את-משה** – דרגא מונח רביע (ר"ת דמ"ר = מ"ר ד), תבנית הטעמים הרומזת לתיקון למר"ד היינו לחטא אדם הראשון שתחילתו ב-[בראשית ג,ו] **וכי תאנה-הוא לעינים** (דרגא מונח רביע).

[נפש החיים הגד"ח מולו"ן עם ביאור משיבת נפש - א, – לויכטר ראונו] (אוצר החכמה) [משיבת נפש] 20] יתר על כן עיין לעיל פרק ו בהרחבת הביאור מס' 5, שכל התכלית של מתן תורה היא להגיע למדריגת אדם הראשון קודם החטא וזהו תיקון העולם. וזמ"ש בתחילת ההגה"ה כאן 'תורת ה' תמימה משיבת נפש', כי אותו גילוי של גדלות האדם נעשה דווקא על ידי תורה הק'. א"כ פשוט שאין מקום להיות יותר גדול מאד"ר קודם החטא.

[העליה - ב: קובץ (אוצר החכמה)] יש בזה בחינה של תיקון חטא אדם הראשון, וכתוב ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן, ואולי זה משעה שאמרו נעשה ונשמע (וכן מובא שענין המלכויות ב"ה זה בחינה של תיקון חטא אדם הראשון, ע' בסידור הגר"א אשי ישראל בשיח יצחק בתפילת ר"ה ובשפת חיים (הגר"ח פרידלנדר זצ"ל) במאמר ערכוב השטן.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוולד) כ"ב במצוות האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, תשס"א – תשפ"ד; **מצות השעורה**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** – מאריך; **דראג** – מצרף; **תביר** – מחלק; **ממעט**, **לא ממש**: **טפא** = טרף; **טרא** – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; **מרכא טפא** – קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; **דראג תביר טפא** – קבוצה עם הלכה שזה לפרטיה; **מרכא תביר טפא** – קבוצה עם הלכה לא שזה לפרטיה; **תביר מרכא טפא** – קבוצה שממעטם חלק מפרטיה מענין מסוים; **מק** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט; **1**: **זקף-קטן** – **2**: **זקף-גדול**; **3**: **רביע**; **4**: **מונה רביע** – לפחות **4**; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – הקטן השלישי; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשי"ם** – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = **שכחה**; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = **שכחה**; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

עכשיו נקשור בין התיקון הנלמד ב-**(דב' תבוא כח,טט) אלה דבלי תביר אש-צנה ה' את-משה** ובין מלכויות של ראש השנה.
[בבלי סוטה לז,א] ... תנו רבנן: ברוך כלל ברוך בפרט, ארוך כלל ארוך בפרט, וגו'. הגמרא מגיעה למ"ח בריתות על כל מצוה.
התוספות מביאים מירושלמי שרבי שמעון משתף ערבות הדדי בין י"ב שבטים בבריתות של כל מצוה ומגיעים למ"ח כפול י"ב העולה תקע"ו בריתות ($576 = 12 * 48$)

[אמרי נועם, הרבי מדזיקוב] כתב תקע"ו עולה יסו"ד מלכו"ת, חטא אדה"ר פגם במלכו"ת ה' יתברך ונדרש בו שהיה מין (ע"ז), ואחר גירושו מגן-עדן למצרים פגם ביסו"ד. מצוות היום בראש השנה היא **(תה' פא,ד) תקעו בתקדש שופר בלכסה ליום חגנו**: להמליך את ה' יתברך על הבריאה כמו קודם לחטא אדה"ר. מצוה אחת כתשובת המשקל לאיסור ע"ז ששקולה כנגד כל מצוות התורה.
תקע"ו ניצוצות קדושים מקיימים את הבריאה, רפ"ח מהם בשרשם ב-יסו"ד מלכו"ת, רפ"ח מהם בבריאה. חטא אדה"ר הורידם מדרגה, עבודת ישראל בקיום המצוות מעלה אותם ואת הבריאה למצב שקודם לחטא.

(בר' ג,ו) ... כי טוב – נשתמש בשם הטעם תלישא-קטנה, בתפקיד תלש, עקר מצוה יחידה שנצטוו בדמיונו כי **העץ למאכל** – קדמא ואולא, בתפקיד כלל שהעץ מכיל כלל הדעת הא-לקית, **וכי** לכן **תאנה-הוא לעינים** – דרגא מונח רביע (ר"ת דמ"ר = מר"ד) מר"ד שבו תלש מ-יסו"ד מלכו"ת של ה' יתברך, ושיבש את תקע"ו ניצוצות הקדושה והחיות לבריאה (רפ"ח בשרשם רפ"ח שנפלו בבריאה).
כתשובת המשקל בא הכתוב וטעמו

אם תבנית הטעמים של **(דב' תבוא כח,טט) אלה דבלי תביר אש-צנה ה' את-משה** היא פרט כלל פרט אז ע"פ **[בבלי נזיר לד,א]** רבנן דרשי פרט וכלל ופרט אי אתה דן אלא כעין הפרט,

(דב' תבוא כח,טט) אלה – **טרסא**, פרט קדמאה המתברר בפרט בתראה, **דבלי תביר** – קדמא ואולא, בתפקיד כלל בריתות על כל מצוה, **אש-צנה ה' את-משה** – דרגא מונח רביע. בתפקיד תיקון הפגמים שפגם ב-יסו"ד מלכו"ת העולה תקע"ו וגרם לשיבוש השפעת הקדושה והחיות לבריאה מרפ"ח ניצוצות הקדושים בשרשם אל רפ"ח שנפלו בבריאה, ובחטאו העמיק ירידתם, באים תקע"ו בריתות על כל מצוה ($4 * 3 * 12$) ובשיתוף כל אחד מ- **בני ישראל** מתקבל ($576 * 603550$) בריתות על כל מצוה של התורה. וכך מעלים הניצוצות הקדושים, מתקנים הבריאה וממליכים ה' יתברך עליה.

אם תבנית הטעמים של **(דב' תבוא כח,טט)** היא כעין כלל ופרט וכלל אז **אלה** – **טרסא**, חלק מ- **דבלי תביר** – קדמא ואולא, בתפקיד כלל הבריתות והערבות ההדדית, **אש-צנה ה' את-משה** – דרגא מונח רביע, פרט כתיקון לחטא אדה"ר, **לכרת את-בני ישראל** – תביר מרכא טפא, כעין כלל סוגר המרבה הבריתות על כל מצוה, והממעט את שונאי ישראל מהערבות בברית. מכאן יש הלומדים שיש מצוה בקירוב רחוקים שיהיו בערבות ההדדית **[שמעתינן 124 – 123, התשנ"ו, הרב שמעון לוי ע' 74 – 49]** בשילוב עם הנאמר ב-**(דב' נצ' כט,יא-יד)**

דברים כ"ב תבוא כו,ד: ולקח הפתן הטנא מידך והניחו לפני מנבח ה' אלהיך:
[ר' עובדיה מברטנורא משנה ביכורים פ"א מ"ח]

נטמאו בעזרה נופץ ואינו קורא – גרסינן, כלומר מנער ומריק הסל מן הפירות כיון שנטמאו והסל ניתן לכהנים דכתיב **(דב' תבוא כו,ד) ולקח הפתן הטנא מידך** פעמים שאין הכהן לוקח אלא הטנא (כי רוקנו את הטנא מהפירות שנטמאו בעזרה). ואינו חייב להביא ביכורים אחרים תחתיהן. דכיון שבאו להר הבית לא מתחייב תו באחריותן:

[פירוש המשנה לרמב"ם מסכת ביכורים פ"ג,מ"ח] קלתות, סלים. ופירוש של כסף ושל זהב, מוזהבים או מוכספים. ונצרים, ענפים, ונצר משרשיה יפרה. ופירוש קלופה, מקולפת, תרגום מחשוף הלבן קלוף חיור. הסלים והבכורים ניתנין לכהנים, ר"ל סלים של ערבה קלופה לא של כסף ושל זהב.

[תורה תמימה(כו,ד), ולקח הפתן הטנא – נטמאו הבכורים – הסלים נתנים לכהנים, דכתיב **ולקח הפתן הטנא** ^(ט) [ירושלמי בכורים פ"א ה"ז]:

[תורה תמימה הערה יח] כפי הנראה דריש **ולקח הפתן הטנא** – מכל מקום, ואפילו נטמאו הבכורים. וברמב"ם פ"ג ה"ח מבכורים פסק אם נטמאו הבכורים אין הסלים לכהנים, וכנראה כך היתה לפני הגירסא בירושלמי, ולפי גירסא זו יהיה הפירוש ולקח הכהן הטנא הטנא הנוכרת עם הבכורים כשהן נתנין:

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ביכורים פ"א,ה"ז (או ה"ט)
... הפריש את בכוריו נמקו נבזו נגנבו אבדו או שנטמאו מביא אחרים תחתיהן ואינו קורא. והשניים אין חייבים עליהן חומש. נטמאו בעזרה נופץ ואינו קורא.

... רבי חמא בר עוקבא בשם רבי יוסי בן חנינא נטמאו הביכורים הסלים נתנין לכהנים דכתיב **(דב' תבוא כו,ד) ולקח הפתן הטנא מידך:**
[פני משה ירושלמי ביכורים פ"א,ה"ט] מתני' הפריש את בכוריו. וקודם שהביאן להר הבית נמקו ונמסו או נבזו מן הבזוים או נגנבו או אבדו או שנטמאו מביא הוא אחרים תחתיהן ואינו קורא על אלו השניים לפי שאינן ראשית:

נטמאו בעזרה נופץ אותם. שם ואינו קורא שהרי אינן ראויין הן כלום:
גמ' אמר ר' יוחנן משום יחדי אני שונה אותה. לא דקתני השניים אין חייבין עליהן חומש ותני כן דייחידה היא ר"ש בן יהודה וכו':
שנים לוקחין. אותן אפי' מן השוק לפי שאינן באים אלא תחת אותן שכבר הפריש מפוריותן ואבדו:
מה את עבד לון. להשניים לענין דין אם כתוספת בכורים נחשבים או כעיסור בכורים וכדמפרש ואזיל הנ"מ ביניהם דתנן לקמן בפ"ג דר"ש אומר ג' מדות בבכורים וכו' תוספת בכורים פטור מדמאי ועיסור בכורים חייב בדמאי ואלו השניים איזה דין להם כדמסיק להבעיא אם תעבדינן וכו' ולא איפשטא:

נטמאו וכו' הסלין נתנין לכהנים. כדון שאר בכורים דכתיב ולקח הכהן וגו' מכל מקום:
ולקח הפתן הטנא – דרגא תביר טפא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא, כאן הבכורים, ושעל כל אחד חלה אותה הלכה. כאן בין אם הבכורים הגיעו לכהן טהורים, בין אם נטמאו ואינם מגיעים לכהן, הסלים מגיעים לכהן.

מידך – אתנה מגביל, (אופן א) נטמאו הכיכורים בעזרה לוקח הכהן רק טנא של נצרים. טנא של כסף וזהב נשאר בידי הבעלים.
(אופן ב) ולקח הפתן הטנא והביכורים הטהורים בלבד **מידך**

אבל זה יפעל כך: **הטנא** – טפא כפותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה **מידך** – אתנה מגביל **ולקח הפתן הטנא** לביכורים טהורים בלבד

לפני – זקף-גדול, בתפקיד שלוש ... דתנן לקמן ב(ירושלמי בכורים) פ"ג דר"ש אומר ג' מדות בבכורים וכו' תוספת בכורים פטור מדמאי ועיסור בכורים חייב בדמאי ואלו השניים איזה דין להם כדמסיק להבעיא אם תעבדינן וכו' ולא איפשטא:

ב"ה טוב טעם דעת למדני (טוולד) ל" כ במצוות האמנותי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא ובעל-פה, תשס"א - תשס"ב; תמצית ההשערת: **אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידם) - להגביל: מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט: מרכא = מאריך, רבוי; דרגא - מצרף: תביר - מחלק, ממעט, לא ממש: טפאא = טרואא - שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפאא - קב' שעשויה לגולל, יתור לרבות, מכל מקום: דרגא תביר טפאא - קבוצה עם הלכה שונה לפרטיה; מרכא תביר טפאא - קבוצה עם הלכה לא שונה לפרטיה; תביר מרכא טפאא - קבוצה שמעטת חלק מפרטיה מעין מסוים; מקף - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 - סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זקאא סגול - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקא-קטן - 2; זקא-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - מונח רביע ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק - השלם והחלק נדרשים; (קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה - תרסא - דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים/בתושבע"פ.

א' אמרו 'הגדתי היום לה' אלוקי', מדוע לא יאמר 'אלקינו' לכלול גם עצמו. - הסבר כי הישראלי תולה השפעת ה' בעבודת הכהנים והצדיקים, ובהבאת הביכורים מראה שאינו כפוי טובה על תפילתם ועבודתם עבור כלל ישראל.
ב', מה צורך הגדה זו, גם, מה טעם שמזכירין בהבאת בכורים מה שבקש לבן הארמי לעשות ליעקב אבינו יותר מכלל המצות כנ"ל, וכבר דיברנו בזה, אמנם הרבה פנים לתורה. גם, מה צורך להזכיר כאן יציאת מצרים. - הסבר, סיפור היכן נתגלגלו ניצוצין קדושים וכיצד ה' עזר לאבותינו לגאלם ממקומות אלו, וזה מעיד על עזרתו לכל ישראל שימשיכו ויגאלו הקדושה ובכך יעלו העולמות.
ג', עוד יש להבין, על אמרו [טו] הַסְּקִיפָה מִמַּעַן קִדְשָׁךְ מִן-הַשָּׁמַיִם וּבְכַף אֶת-עֲמֻדַת יְשׁוּעָה אֶת-יִשְׂרָאֵל וְאֵת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִתְּתָה לָנוּ, הלא אין מקסור ליראיו וירשיו ה' לא יתקור כל טוב, ולפי המובן אין צורך להתפלל על זה, כי ראוי לבטוח בה' שהוא זן ומפרנס לכל, ובודאי לא יחסר דבר. - הסבר צריך להתמיד בתפילה לעזרת ה' כדי לא להגיע לכוחי ועוצם ידי עשו לי את כל אלה.
שלא בשאלות ה-[מאור ושמש] אבל בהסבר ד' ע"י הבאת הביכורים מוסרים לכהנים את גאולת הקדושה שבבכורים, שהיא נעלה ביותר כי היא קדושת ארץ-ישראל, כדי לא לקלקל את גאולתה ובכך לקלקל את הישראלי המגדל ומביא. והכהנים גואלים אותה בהנפה.
[תורה תמימה] (דב' תבוא כו,ג) הַנְּדָתִי הַיּוֹם - הפריש בכוריו ומכר את שדהו מביא ואינו קורא, והשני (ט: הקונה) - מאותו המין אינו מביא, דאמר קרא הַנְּדָתִי הַיּוֹם, פעם אחד הוא מגיד ואינו מגיד פעם שני⁽¹⁶⁾ [ירושלמי בכורים פ"א ה"ז]:
[ספרי דב' כי תבוא פיסקא רצט] [מדרש תנאים] מלמד הגדה פעם אחת בלבד בשנה וזה דברו (דב' תבוא כו,ג) וְאֶמְרַתְּ אֵלֶי הַנְּדָתִי הַיּוֹם פעם אחת אתה קורא בשנה ואי אתה קורא פעמים בשנה מיכן אמ' המביא בכורי' מאחד מן המינים וקרא וחזר והביא בכורים ממין אחר אינו קורא עליהן:

טט: מבוא לעיון הבא [תו"ת הערה טו] לומד ע"פ הגר"א הקש מהגדה פעם אחת (כו,ג) אל הבאה פעם אחת (כ"ו,ג) [תו"ת הערה טו] ר"ל בשנה אחת. והנה מה שהראשון אינו קורא הוא פשוט מפני שאינו יכול לומר (דב' תבוא כו,ג) הַנְּדָתִי אֲשֶׁר-נִתְּתָה לִי כיוון שמכרה, והשני אינו מביא כדמפרש, פעם אחד הוא מגיד ואינו מגיד פעם שני, ולכאורה הוא פלא, שהרי גם הראשון אינו קורא, וא"כ אין כאן גם הגדה פעם אחת, והתו"ט בפ"א מ"ז דבכורים הרגיש בזה וכתב וז"ל, וצ"ל (וצריך לומר) דאע"פ דמוכר נמי אינו קורא, כל שהביא הוא בכלל הגדתי היום, עכ"ל, וזה דוחק גדול, דהא עכ"פ אין כאן קריאה אפילו פעם אחת. אבל הנה הגר"א הוסיף בירושלמי דברים בזה"ל, (כו,ג) הַנְּדָתִי הַיּוֹם פעם אחד הוא מגיד ואינו מגיד שתי פעמים, (כו,ג) הַנְּהָה הַבְּאֵתִי אֶת-דְּרָאשֵׁית פְּרֵי הַנְּדָמָה פעם אחד הוא מביא ואינו מביא שתי פעמים, עכ"ל. ומבואר דטעם דרשה זו מלשון הבאתי היום, ונראה דנראה לו להגר"א להגיה כן, משום דכמו דדרשינן כאן בהגדה פעם אחת מדכתיב (כו,ג) הַיּוֹם כַּךְ נדרש בהבאה מלשון (כו,ג) הַנְּהָה הַבְּאֵתִי, טט: [תו"ת הערה טו] לומד מהגר"א להרכיב שתי מלים משני פסוקים (כו,ג) הַנְּדָתִי הַיּוֹם (כו,ג) הַנְּהָה הַבְּאֵתִי למסקנה אחת הבאתי היום. הלימוד עצמו הוא כעין הקש

טט: [תו"ת הערה טו] לומד ע"פ הגר"א הקש מהגדה פעם אחת (כו,ג) אל הבאה פעם אחת (כ"ו,ג). רמז להקש נמצא בתבנית הטעמים (דב' תבוא כו,ג) הַנְּדָתִי הַיּוֹם לְתֵי אֶלְהֵיךָ כִּי-בְאֵתִי אֶל-הָאָרֶץ - ... זקא-קטן ... זקא-קטן (פעמים ז"ק) בין שני קיסרים (כאן בין אתנה לסלוק) תבנית טעמים העשויה לרמז להיקש.
(המשך [תו"ת הערה טו]) ודע דמ"ש (כו,ג) הַנְּדָתִי הַיּוֹם לְתֵי אֶלְהֵיךָ ולא לה' אלהי או אלהינו נראה דהוא מדרך הכבוד להכהן, דכן מצינו חלוקת כבוד בכהאי גונא, כמו (בר' תול' כו,ג) כִּי הִקְבַּחְתָּ ה' אֱלֹהֵיךָ לִפְנֵי: ... וטעם הדבר נראה משום דיחוד שם אלהות על האדם הוא שררות וגדולה ואין ראוי לאדם ליקח עליו שררות זו לעצמו. ... ולפי משי"כ י"ל שהשררות היא שיחד עליו שם הקדוש ברוך הוא וכמבואר. ולא קשה מנוסחת תפלתנו אלהינו, משום דתפלה קבועה לריבים שאני, וכן לא קשה מפרשת מעשרות בסמוך (כו,ד) שְׁמַעְתִּי בְּקוֹלֵךָ אֱלֹהִי, דהתם ודאי הוא שאומר כל יחיד לעצמו ובלחש כפי שיתבאר שם:
[מדרש תנאים] (דב' תבוא כו,ג) לְתֵי אֶלְהֵיךָ מיכן אמרו אין מחילין שם שמים על היחיד: מעשה ברבן גמליאל שהיה בא בספינה והיו תלמידיו עמו ועמד עליהן סער גדול בים אמרו לו רבי התפלל עלינו אמר אלהינו רחם עלינו אמרו לו רבי כדאי אתה שיחול שם שמים עליך אמר אלהי רחם עלינו:
(דב' תבוא כו,ג) הַנְּדָתִי הַיּוֹם לְתֵי אֶלְהֵיךָ - מהפך פשטא מונח זקא-קטן, זקא-קטן מרמז לשני לימודים. מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מהלימודים יוצא מפשט הכתוב.

(למוד א) [ספרי דב' כי תבוא פיסקא רצט] [מדרש תנאים] מלמד הגדה פעם אחת בלבד בשנה (למוד ב) אין מחילין שם שמים על היחיד: וזה בקול רם, ומותר ליחיד לעצמו ובלחש.
[ספרי דברים פרשת כי תבוא פיסקא רצט] (דב' תבוא כו,ג) כִּי-בְאֵתִי אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאֲבֹתֵינוּ, פרט לגרים. לְתֵת לָנוּ, פרט לעבדים רבי שמעון אומר פרט לעבר הירדן שנשלחו מעצמך סליק פיסקא
אבל ב-[מדרש תנאים] (דב' תבוא כו,ג) (טט: כולל את הגרים להבאת בכורים ולקריאת ודוי בכורים)
כִּי-בְאֵתִי אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאֲבֹתֵינוּ להביא את הגרים שמביאין וקוראין לפי שני' לאברהם (בר' לך ז,ה) כִּי אֲבִיהֶמוֹן גֹּוִים נִתְמַיֵּד: הרי הוא אב לכל העולם כולו שנכנסו תחת כנפי השכינה ולאברהם היתה השבועה תחלה שיירשו בניו את הארץ (ט:): (אב לצאצאיו ולגרים ולכל העולם, תלמידי אדם, כאן גרי אברהם ושרה הם כבניו. וממעט מירושת הארץ כל מי שלא מבני יעקב)
(דב' תבוא כו,ג) לְתֵת לָנוּ ר' שמעון אומ' פרט לעבר הירדן שאת נשלחו מעצמך ומדבריהן (טט: של רבנן) שיהו מביאין מעבר הירדן ומסוריא אבל מעמון ומואב ומצרים ובלבד אין מביאין כל עיקר:
(דב' תבוא כו,ג) לְתֵת - מרכא מרבה, לָנוּ - סלוק מגביל, כעין רבוי הגבלות על הנתינה, להגבילה לגברים ישראלים, להגבילה לעבר הירדן המערבי. מ-[ספרי דב' תבוא רצט] ו-[תו"ת הערה טז] ארבעה פרטים מתמעטים מהנתינה מהכתוב (דב' תבוא כו,ג) כִּי-בְאֵתִי אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאֲבֹתֵינוּ והם: גרים, נשים, עבדים, עבר הירדן המזרחי
אבל ב-[מדרש תנאים] כולל את הגרים להבאת בכורים ולקריאת ודוי בכורים, כי הם כעין צאצאי אברהם אבינו וטעם מלת (כו,ג) אֲשֶׁר קדמא בתפקיד תחלה עשוי לתמוך בלימוד [מדרש תנאים] ולאברהם היתה השבועה תחלה שיירשו בניו את הארץ (טט: תלמידי אדם, כאן גרי אברהם ושרה הם כבניו).
(כו,ג) נִשְׁבַּע ה' לְאֲבֹתֵינוּ - דרגא תביר טפאא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא ואשר על כל אחד חלה אותה הלכה. כאן ע"פ [ספרי] הקבוצה גרים, נשים, עבדים מתמעטים מירושת הארץ, ולפי [מדרש תנאים] רק נשים ועבדים מתמעטים מירושת הארץ ומהבאת בכורים.
(דב' תבוא כו,ג) כִּי-בְאֵתִי אֶל-הָאָרֶץ כִּי-בְאֵתִי - מקף כבורר בין בני ישראל ובין הגרים שהסתפחו לישראל אחרי הכניסה לא"י. לפי [ספרי] הגרים לא קוראים, אבל לפי [מדרש תנאים] הגרים מביאים וקוראים. אֶל-הָאָרֶץ - מקף כבורר בין א"י המערבית ובין עבר הירדן המזרחי, א"י המערבית ביאה וכיבוש ע"פ ה', ואילו עבר הירדן ביאה ונטילה מעצמך. מה שניתן ע"פ ה' מחויב בכיורים, נטילה עצמית לא מחויב בכיורים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרשא = מאריך, רבוי; דרשא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרשא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרשא טפקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרשא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרשא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרשא טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישייה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרשא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושיב"פ.

1.10 דברים כי-תבוא כו,א (התש"פ) (בהשתתפות נחלת יעקב)

דברים תבוא כו,ה; וענית ואמרת לפניו ה' אלהיך ארמי אבד אבי ונגר מצרימה ונגר שם במתי מעט וניהי'שם לגוי גדול עצום ורב:

[ספרי תבוא פיסקא שא] (כו,ה) וענית ואמרת, נאמר כאן (בודוי בכורים) עניה ונאמר להלן עניה (ע"פ **[ילקוט שמעוני תבוא תתקלח]** הכוונה אל **(דב' תבוא כז,ד)** וענין הלויים ואמרו אלהיך איש ישאל קול רם: **ס** ולויים גופייהו מנלן אתיא קול קול ממש, כתיב הכא **(דב' תבוא כז,ד)** קול רם וכתוב התם **(שמי' ית' ט,יט)** משה נדבר והאלהים יענו בקול: מה להלן בלה"ק אף כאן בלשון הקודש, (ע"פ **[שכל טוב]** **(שמי' בשלח טו,כא)** עניה = אמירה, לפי זה הכוונה ל-**(כו,ה)** ואמרת ודוי ביעור מעשר שני) מה עניה האמורה להלן בלשון הקדש אף עניה האמורה כאן בלשון הקדש מיכן אמרו בראשונה כל מי שהוא יודע לקרות קורא ושאינו יודע לקרות מקרים אותו נמנעו מלהביא התקינו שיהו מקרים את היודע ואת מי שאינו יודע סמכו על המקרא **(כו,ה)** וענית אין עניה אלא מפי אחרים.

(כו,ה) ואמרת לפניו ה' אלהיך ארמי אבד אבי, מלמד שלא ירד אבינו יעקב לארם אלא על מנת לאבד ומעלה על לבן הארמי כאילו איבדו. **(כו,ה) ונגר מצרימה,** מלמד שלא ירד להשתקע אלא לגור שם, שמא תאמר שירד ליטול כתר מלכות תלמוד לומר **(כו,ה) ונגר שם** (זמנית), יכול באוכלוסים הרבה תלמוד לומר **(כו,ה) במתי מעט** כענין שנאמר **(דב' עקב יב,ב)** בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה ונעמה שמוך ה' אלהיך פכוכבי השמים לרב: **(דב' תבוא כו,ה) וניהי'שם לגוי גדול,** מלמד שהיו ישראל מצויינים שם. **(דב' תבוא כו,ה) ונגר את-ענינו** **(בבלי יומא עד,ב)** זו פרישות דרך ארץ), כמה שנאמר **(שמי' א,טז) ונראיתו עליהם אבנים.** **(דב' תבוא כו,ה) ואת-עמלנו,** כמה שנאמר **(שמי' א,כב)** פליהנו הילוד הנארה משליהו וכלהפת תסיון: רבי יהודה היה נותן בהם סימן דצ"ך עד"ש באח"ב.

[רש"י] (דב' תבוא כו,ה) וענית - לשון הרמת קול: **[שפת"ח ט]** אבל אינה מל' ענייה ותשובה שאין תשובה זולת קורא או שואל והכא מי קראו או שאלו מה: **ארמי אבד אבי** - מזכיר חסדי המקום ארמי אובד אבי, לבן בקש לעקור את הכל, כשרדף אחר יעקב. ובשביל שחשב לעשות, חשב לו המקום כאלו עשה, שאומות העולם [עובדי אלילים] חושב להם הקדוש ברוך הוא מחשבה [רעה] כמעשה: **[שפת"ח י]** כלומר שמזכיר חסדיו של הקדוש ברוך הוא שנתן להם את הארץ הזאת מזכיר נמי שאר חסדים שעש' עם אבותינו דאל"כ מה ענינו דארמי אובד אבי גבי ביכורים: **[שפת"ח כ]** ר"ל בזה והלא לא האבידו ואם כן מה זה דכתיב אובד דמשמע שהאבידו ויהי' אובד פועל יוצא כאלו אמר מאבד אף שאינו לפי הדקדוק לכן צריך לפרש לפי מדרש רז"ל: **[שפת"ח ל]** רצונו בזה והלא אין הקדוש ברוך הוא מצרף מחשבה למעשה חוץ מבע"ז ל"פ שהעו"א כו' ר"ל אפי' בלא ע"ז ודוקא בישראל הוא כן: **ונגר מצרימה** - ועוד אחרים² באו עלינו לכלותנו, שאחרי זאת ירד יעקב למצרים: **[שפת"ח מ]** ר"ל דמשמע מכח זה שהארמי אובד אבי וירד מצרימה וזה אינו ל"פ ועוד אחרים כו' וענין בפני עצמו הוא: **(דב' תבוא כו,ה) במתי מעט** - בשבעים נפש:

הסבר לתבנית הטעמים קדמא ואולא כעין כללים בהיראות לפני ה' אלקינו.

(כו,ה) וענית ואמרת – קדמא ואולא בתפקיד המרמז ללמוד בכתוב בכעין כלל ופרט בנושא היראות לפני ה' אלקינו שלא בענין קרבנות, ואין בכלל אלא מה שיש בפרט. (פרט א) **(כו,ה) לפניו ה' אלהיך** – מונח לגרמיה (מונח פסק) מונח רביעי, לקריאה עם פסק ההסבר ע"פ **[יאר הפסיק]** עיין מה שכתבנו לעיל (טז,יא) בשם רבינו בחיי ז"ל, דבעת שאדם עושה מצוה ראוי לו שישמח וירעד וכו'. ולפ"ז הכא שמצוות קריאת פרשת ביכורים היא בזמן שמחה עיין ב-**(כו,יא) ושמחה.** לכן מורה המפסיק שירגיש כמה הוא מרוחק ומופסק ממנו ית"ש, שעי"ז ירגיש את הרעד. לקריאה עם פסק ההסבר ע"פ **[תורת הפסק, הרב מוריסיאנו]** כתב **[רש"י] (דב' תבוא כו,ה) וענית** – לשון הרמת קול: ואם כן יש לומר שטעם פסק מורה לתת דעת שעומד **לפניו ה' אלהיך**, ואף-על-פי שצריך לומר פרשה זו בהרמת קול אמירתו תהיה רכה (עיין **[זהר ח"ג דף קלב:]** "מה בין דיבור לאמירה, אמירה הוא דלא בעי לארמא קלא"). האמירה הרכה עשויה להיות מפני שעומדים בדין. ככתב **[המתוק מדבש יתרו ע' קמז]** ששורש "אמר" כמתבטא ב: "תאמר לבית יעקב" מסטרא דדינא ע"כ. ולענין **(כו,ה) וענית ואמרת לפניו ה' אלהיך** המשמעות היא שגם בשעת שמחה צריכים לנהוג ביראת שמים כי מודים על העבר ונידונים על בקשתם על העתיד. (המשך לפרט א) **(הסבר הלכתי)** ובו יש הסבר לקריאה עם פסק ולקריאה ללא פסק ע"פ **[ספרי תבוא פיסקא שא]** כאן הכלל עשוי להיות בנין אב ללמד על איך נאמרים ודוים וההודאות בבית המקדש. וביניהם תיקון שתיקנו רבנן שמפני כבוד הבריות שלא ידעו לקרוא בלשון הקדש ונמנעו מלהביא ביכורים התקינו שיהו מקרים את היודע ואת מי שאינו יודע וסמכו על המקרא **(כו,ה) וענית** אין עניה אלא מפי אחרים.

הסבר לתבנית הטעמים קדמא ואולא כעין כלל ופרט בענין הלשון (השפה) שבה נאמרים וידוים, הודאות, תפילות לה' אלקינו. נחזור למה שכתבנו בתחילה **[ספרי תבוא פיסקא שא] (כו,ה) וענית ואמרת,** נאמר כאן (בודוי בכורים) עניה ונאמר להלן עניה (ע"פ **[ילקוט שמעוני תבוא תתקלח]** הכוונה אל **(דב' תבוא כז,ד)** וענין הלויים ואמרו אלהיך איש ישאל קול רם: **ס** ולויים גופייהו מנלן אתיא קול קול ממש, כתיב הכא **(דב' תבוא כז,ד)** קול רם וכתוב התם **(שמי' ית' ט,יט)** משה נדבר והאלהים יענו בקול: מה להלן בלה"ק אף כאן בלשון הקודש. הכתוב **(דב' תבוא כז,ד)** וענין הלויים משולב ב-**[משנה סוטה פ"ז,מ"ד]** חליצה כיצד? (נאמר שהיבמה החולצת פונה אל דיני בית הדין) **(דב' תצא כה,ט) וענתה ואמרה** ולהלן הוא אומר **(דב' תבוא כז,ד)** וענין הלויים ואמרו מה ענייה האמורה להלן (בלויים) בלשון הקדש אף כאן (בחליצה) בלשון הקדש ר' יהודה אומר **(דב' תצא כה,ט) וענתה ואמרה** ככה עד שתאמר בלשון הזה: המשנה הזאת הביאה אותנו לגלות את המשנות הבאות המצאות לפני **[משנה סוטה פ"ז,מ"ד]**.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי מצוותך האמנותי – החלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

[משנה סוטה פ"ז, מ"א] * אלו נאמרין בכל לשון (א) פרשת סוטה (ב) וידידי מעשר (ג) קריאת שמע (ד) ותפלה (ה) וברכת המזון (ו) ושבועת העדות (ז) ושבועת הפקדון:

[משנה סוטה פ"ז, מ"ב] * ואלו נאמרין בלשון הקודש (א) מקרא בכורים (ב) וחליצה (ג) ברכות וקללות (ד) ברכת כהנים (ה) וברכת כהן גדול (ו) ופרשת המלך (ז) ופרשת עגלה ערופה (ח) ומשוח מלחמה בשעה שמדבר אל העם:

(כוה) וענית ואמרת – קדמא ואזלא בתפקיד המרמז למוד על כלל האמירות הוידיים וההודאות (פרט א בכלל ופרט) **(כוה) לפניו ה' אל ה'יה** – מונח לגרמיה (מונח פסק) מונח רביע,

בקריאה עם פסק מלמד **(כוה) וענית ואמרת** **(כוה) לפניו** על קריאות בלשון הקדש שהן לא לפני ה' אלקינו במקדש אלא לפני ה' בגבולין; (ב) וחליצה (ד) ברכת כהנים (ז) ופרשת עגלה ערופה (ח) ומשוח מלחמה בשעה שמדבר אל העם. אפשר שטעם מונח של **(כוה) לפניו** מרמז לדרוש את התבנית מונח רביע של **(כוה) ה' אל ה'יה** בתפקיד של לפחות ארבעה דברים ואלו הן הקריאות האלו. וקריאות בכל לשון שלא לפני ה' אלקינו במקדש אלא לפני ה' בגבולין (ג) קריאת שמע (ד) ותפלה (ה) וברכת המזון (ו) ושבועת העדות (ז) ושבועת הפקדון; אפשר שטעם מונח של **(כוה) לפניו** מרמז לדרוש את התבנית מונח רביע של **(כוה) ה' אל ה'יה** בתפקיד של לפחות ארבעה דברים ואלו הן הקריאות האלו. כאן ההדרכה לקיום מצות **(שמ' בא יגה) והגדת לבנך** הגדה של פסח, בכל לשון, שהכתוב הבא בפסוק **(דב' תבוא כוה) ארמי אבד אבי** והפסוקים הבאים מהווים את סיפור שיעבוד מצרים שבהגדה.

בקריאה ללא פסק (כוה) וענית ואמרת לפני ה' אל ה'יה אלו האמירות הוידיים וההודאות והתפילות הנאמרים במקדש.

(פרט ב בכלל ופרט) **(דב' תבוא כוה) ארמי אבד אבי ונרד מצרימה** – למשל בברכה "אמת ויציב" אחרי קריאת שמע של שחרית קודם מזכירים את ישועות ה' לישראל "אמת ממצרים גאלתנו" ואחר כך "על זאת שבחו אהובים". בהסבר כזה (פרט ב) הישועה הוא בעצם הפרט הראשון, ו-1 (פרט א) ההודאה הוא בעצם הפרט השני. אפשר שהשנוי בסדר קשור למשפטי הטעמים שתבנית הטעמים מונח לגרמיה מונח רביע מקדימה לזקף-קטן, ובפסוק זה מודגם סדר זה המשנה את סדר התכנים.

(פרט ב בכלל ופרט) **(דב' תבוא כוה) ארמי אבד אבי ונרד מצרימה** ... זקף-קטן ... זקף-קטן בין שני קיסרים כאן בין סלוק ובין אתנה, בתפקיד הקש, בנין אב, דבר החוזר וקורה. כפרשו **[רש"י]** ו-**[שפת"ח י - מ]** (בתפקיד דבר החוזר וקורה) לבן הארמי בקש במחשבה לעקור את עם ישראל, אחריו אומות העולם בקשו במחשבה ובמעשה לעקור את עם ישראל, והקב"ה בכל רעה מאומות העולם (א) חושב לאומות העולם מחשבה רעה כמעשה (ב) בחסדיו מצילנו מידם

(דב' תבוא כוה) ונרא את-ענינו ואת-עמלנו – דרגא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל אותו ענין או אותה הלכה. כל אחד מישראל סבל אותם תלאות במצרים.

(דב' תבוא כוה) וננר שם – זמנית ומה הייתה מטרת העבודה במצרים העוני והעמל? **(כוה) וננר שם** – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, באו מעטים, והם ובניהם הרבים מטרת מגוריהם ועבודתם האמיתית הייתה להכשירם לקבלת עול מלכות שמים, קבלת התורה שבכתב ובעל-פה בזכות ליקוט הניצוצים הקדושים שהתפזרו בארץ מצרים בשבירת הכלים ואחרי חטא אדם הראשון

(דב' תבוא כוה) במתי מעט – בשבעים נפש: **(כוה) במתי מעט** – מונח מרבה, אתנה מגביל. בסה"כ רבוי הגבלות שהטיל יעקב על בניו כדי לא להתבלבל במצרים.

דברים תבוא כוה: ויכעו אתנו המצרים ויענונו ויחננו עלינו עבדה קשה:

[מדרש תנאים] (דב' תבוא כוה) ויכעו אתנו המצרים כמה שני' (שמ' ה, כג) ומאז פאתי אל-פרעה לנבך בשלמך הרע לעם הנה (המדרש לא מביא את סיפא ונצל לא-הצלת את-עמך: כי כאן דורש את ההרעה המצרית וכהקש ממנה להתנהגות אומות העולם המשעבדות את ישראל) (דב' תבוא כוה) ויענונו כמה שני' (שמ' א, יא) וישמו עליו שרי מסים למען ענתו פסבלתם: (דב' תבוא כוה) ויחננו עלינו עבדה קשה: כמה שני' (שמ' א, יג) ויעבדו מצרים את-בני ישראל בפרך:

(דב' תבוא כוה) ויכעו אתנו המצרים – דרגא תביר טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל אותו ענין או אותה הלכה.

(א) כל מצרי וכל מי שלא מישראל הרעה לישראל כמו שנאמר במכת בכורות **(שמ' בא יאה) ומת כל-בכור בארץ מצרים מבכור פרעה הישב על-כסאו עד בכור השפחה אשר אתר הרתים וכל בכור בהמה:**
(שמ' בא יב) (כט) ויחיו בחצי הלילה ויהי הנה כל-בכור בארץ מצרים מבכור פרעה הישב על-כסאו עד בכור השבאי אשר בבית הבור וכל בכור בהמה:

(ל) **ונקם פרעה לילה הוא וכל-עבדיו וכל-מצרים ונתתי צעקה גדלה במצרים בראיין בנות אשר איר-שם מת:**
 (ב) כל מצרי גרם או ניסה לגרום לפגימה ברוחניות של ישראל, לעשותם רעים.

(דב' תבוא כוה) ויענונו – אתנה מגביל כגון שלא עבדו בשבת מהשתדלות משה כבן בת פרעה מפרעה

(דב' תבוא כוה) ויחננו עלינו – מרכא טפחא, בתפקיד קבוצת פרטים העשויה להתרחב, שהמציאו לישראל מינים רבים של עבודות, קשות וקלות, **[פסיקתא זוטרתיא (לקח טוב) תבוא דף מו עמוד א]** שהיו מחליפין עבודות האנשים לנשים ושל נשים לאנשים:

(דב' תבוא כוה) עבדה קשה – מרכא סלוק, מרכא מרבה סלוק מגביל, צ"ע

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוול"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה כבעל-פה, תשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרשא – מאריך; רבוי; דרשא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפקא = טרשא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרשא טפקא – קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; דרשא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרשא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרשא טפקא – קבוצה ממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מרשא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרשא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמדו פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרשא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע"פ.

1.11 דברים-כי-תבוא כו,א (התשפ"א)

דברים-כי-תבוא כו,ח: ויוצאנו ה' ממצרים ביד חזקה ובזרע נטויה ובמרא נדל ובאותות ובמפתים:

[מדרש תנאים] (דב' תבוא כו,ח) ויוצאנו ה' ממצרים לא על ידי מלאך (=נביא, או לא בתחילה ואח"כ הנהיגם ע"י מלאך) ולא על ידי שרף ולא על ידי שליח אלא הקדוש ברוך הוא בעצמו: (כו,ח) ביד חזקה ובזרע נטויה: זה הדבר כמו שנו' (שמ' ווארא ט,ג) הנה נדה' הויה במקנה: (כו,ח) ובזרע נטויה זו החרב שו' (דה"א כא טז) ושרפו שלופה בידו נטויה על-ישראל: (כו,ח) ובמרא נדל זה גילוי שכינה (ש' בשלח יד,לא) כמו שנו' ונרא ישאל את-ה' הגדלה: (כו,ח) ובאותות זה המטה (שמ' ד יז) ואת-המטה הנה תקח בנגף אשר מעשה-ה' את-האמת: (כו,ח) ובמפתים אלו המכות (ויאל ג ג) ונתת מופתים בשמים ובארץ גם נאש ותימרות עשן: ד"א (כו,ח) ביד חזקה שמים (כו,ח) ובזרע נטויה שמים (כו,ח) ובמרא נדל שמים (כו,ח) ובאותות שמים (כו,ח) ובמפתים שמים (חמש פעמים שמים סה"כ) אלו עשר מכות שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים ר' יהודה היה נותן בהן סימן דצ"ך עד"ש באח"ב:

עיקרי [זוהר שמות בא מאמר ויהי בחצי הלילה אות קיט, עם פירוש הסולם]

(קיט) שלוש מניעות, שלושה קשרים הטילו המצרים על ישראל: בכור פרעה, בכור שפחה הכולל בכור השבי, בכור בהמה, למנוע מהעובדים למצרים לצאת לחירות לעולם.
(קכ) ... ובזה נראה הגבורה והשליטה של הקדוש ברוך הוא. וזכרון זה לא יכלה מישראל לדורי דורות. כי אם לא היה הכח והגבורה של הקדוש ברוך הוא, כי מלכי העמים וכל מכשפי העולם לא היו יכולים להוציא את ישראל מן העבדות, כי פתח הקשרים שלהם ושבר כל אלו הכתרים הנ"ל של בכור השבי, כדי להוציאם לחירות. על זה כתוב, (ירמיהו יז) מי לא יראא מלך הגוים וגו'.
(קכא) בכה ר' שמעון והרים קולו ונאמת. אמר, בכור דבק נמצא. אתם חושבים במה שהתדבק הקדוש ברוך הוא ושבת את עצמו כל כך הרבה פעמים ביציאת מצרים, שכתוב, (דב' ו' ה,ו) אכל ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים. (דב' ו' ה,ט) הוציא ה' אלקיך ממצרים לילה: (דב' ו' ה,ט) ויצא ה' אלקיך ממצרים ביד חזקה ובזרע נטויה. (שמ' בא יב,י) הוצאתי את-צבאותיכם מארץ מצרים (שמ' בא יג,ג) זכור את-היום הנה אשר יצאתם ממצרים מבית עבדים ביד חזקה ובזרע נטויה. אתם חושבים במה שהתדבק הקדוש ברוך הוא ושבת את עצמו כל כך אחריו ויצא ממצרים ביד חזקה ובזרע נטויה. וזמשים פעם נזכרה יציאת מצרים בתורה. אפשר להסביר שכל איזכור של יציאת מצרים הוא כדי להעלות את עם ישראל ממדרגת טומאה אליה (דב' תבוא כו,ו) ונתנו אתנו המצרים עד שיצאו ממ"ט מדרגות ועלו לדרגה אחת של טהרה. (קכב) ומשיב, אלא למדנו. עשרה כתרים, דהיינו ספירות, יש למטה בקליפות, כעין של מעלה בקדושה. וכולם סתומים בשלשה קליפות אלו שאמרנו, שהם בכור פרעה בכור השפחה בכור בהמה, ושלושה קשרים קשרו על ג' מדרגות אלו, שבהם עשו ישראל לא יצאו מן שעבודם לעולם.

[מדרש תנאים] (דב' תבוא כו,ח) ויוצאנו ה' ממצרים לא על ידי מלאך (=נביא, או לא בתחילה ואח"כ הנהיגם ע"י מלאך) ולא על ידי שרף ולא על ידי שליח אלא הקדוש ברוך הוא בעצמו:

מנין [מדרש תנאים] עשוי היה ללמוד מהתוכן (כו,ח) ויוצאנו ה' ממצרים מסקנה שהקב"ה בעצמו הוציאנו ולא ע"י שליח?

(דב' תבוא כו,ב) ולקחת מראשיתו כל-פרי האדמה הביא הרב שלום המאירי הי"ו (התשפ"א) בשם [אמרי נועם, הרב מאיר הורוויץ, הרבי מדיז'קוב] שהבאת בכורים הוא תיקון לחטא אדה"ר אשר אכל פרי של שבעת המינים קודם הזמן. טט: אפשר שלכך תרמו תבנית טעמי המקרא של כל-פרי האדמה – מונח רביע בתפקיד לפחות ארבע, בהסבר ע"פ פנימיות התורה.
ועוד הביא הרב שלום המאירי הי"ו בשם [תורת משה, החת"ם סופר] שאדה"ר חטא באכילה של פרי עץ הדעת שהיה תאנה, חטה, אתרוג, יין (גפן), טט: אפשר שלכך תרמו תבנית טעמי המקרא של כל-פרי האדמה – מונח רביע. מונח כמרה עוד רביע בתפקיד ארבעה דברים, בהסבר ע"פ פנימיות התורה.
מחטא האכילה המוקדמת, אדה"ר גורש מגן-עדן, ירד למצרים בלי חוה ובמעשיו שם אבד נשמות אשר נשבו ע"י הבן בלעל הס"א. בבית בין הבתרים (בר' לך) ה' גזר על בני אברהם לרדת לארץ לא להם בעל כרחם והסתיר את הסיבה של גאולת הנשמות שאבדו ועוד ניצוצין קדושים. לבן הארמי גרם לחלוקי דעות בין בני לאה ובני רחל וזמה הורד יוסף הצעיר למצרים במקום יעקב אביו הזקן. ואח"כ ירדה משפחת יעקב למצרים. בוידוי הביכורים (דב' תבוא כו,ה – ח) מספרים בתמציתיות את סיפור הירידה והודיה על ההצלה ע"י ה' בעצמו. פסוקים (דב' תבוא כו,ה – ח) מהווים את מרכז ה-[הגדה של פסח] ומהן מסתעפות דרשות אחרות אשר שולבו ב-[הגדה של פסח]. יעקב ובניו ירדו בעל כרחם למצרים בשליחות ה' לגאול נשמות וניצוצין קדושים, והמצרים הרעו את ישראל, וכך הכשירו אותם להיות לומדי תורה (מקור בספרים אחדים) ולכן מי שגזר את גזרת הירידה שמר הבטחתו לאבות והוציא בעצמו את שליחו.

[דבש לפי מערכת כ אות יג] וכתבו רבני אשכנז ז"ל דהיו צריכים לישב ת"ל שנים במצרים כמספ' ה' [פעמ'] אלהים ונהפכו לשמות הוי"ה רחמים וזה רמוז בתיבת כיור ר"י כ"ו שישבו ר"י שנים כי מספר כ"ו ריחם עליהם ושם אלהים דין נעשה הוי"ה רחמים. זה מלמד כי שם הוי"ה בתורה מיצג מידת רחמים (תפארת) מעשר הספירות דאצילות (ששבע התחתונות נקראות מידות).

אפשר היה להסביר שכאן שם הוי"ה ה' מוטעם פשטא ויהיה כמו מלת אַנְכְּלִי ב-(שמ' ית' כ,א) אַנְכְּלִי ה' אַלְהֵיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם – בטעם עליון פשטא, המרמז לקב"ה בעצמו אלא שבתורה יש 184 מופעים כאלה, ויש 154 מופעים מהפך פשטא, כאשר שם הוי"ה מוטעם פשטא. ולא נדרש בהם הקב"ה בעצמו.
לכן מוצע לומר כמסקנה מ-[זוהר שמות בא מאמר קיט] שהלימוד הוא כלהלן.

(דב' תבוא כו,ח) ויוצאנו ה' ממצרים – מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני למודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מהלמודים יוצא מהפשט. (לימוד א) כדי לצאת ממצרים הבורא היפך את ההתנהלות של מצרים בכשפים ועקר את הקשרים הכיפויים המונעים יציאה ממקורם בעשר הספירות של הקליפות. הבורא הפעיל נגדם את עשר הספירות דקדושה באצילות שהן מאוחדות בבורא, לכן במשל זה נחשב שהקב"ה בעצמו פעל ביציאת מצרים להפוך ולהכניע שליטת עשר ספירות של הקליפות. (לימוד ב) אפשר שהלימוד השני הוא שלא יכול שליח שמקורו הרוחני בעולמות שמתחת לעולם האצילות לפעול לעקירת מניעות שמקורן בעשר ספירות דקליפות שהן היפוך עולם האצילות.

(דב' תבוא כו,ח) ויוצאנו ה' ממצרים – מהפך פשטא זקף-קטן ביד חזקה ובזרע נטויה – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, פעמיים

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטולד) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה כבעל-פה, תשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרנא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – השלישי; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כענין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

זקף-קטן בין שני קיסרים (כאן בין סלוק לאתנה) מרמז לכעין הקש, בזכות זכרון ברית ה' עם כל אחד משלושת האבות, יגאלנו כנאמר (מיכה ז, טו) **פִּימִי צִאתָךְ מֵאַרְצְךָ מִצְרַיִם אֲרָצְנוּ נִפְלְאוֹת:**

המדרש והזוהר מתרכזים על ההצלה של ישראל ממצרים ע"י הבורא ית"ש. ברגעי ההצלה נדחים הקשיים שבדרך מהנושא. אבל **[העמק דבר]** מלמד על הקשיים בדרך לישועה, ועל המיתה המתמדת של המצרים כדי להרתיעם מלפגוע בישראל הגרים בעל כורחם במצרים.

[העמק דבר] (דב' תבוא כו, ח) **בְּיַד חֲזָקָה.** זה הדבור, פ"י שהיה בשעת החשך במצרים דבר על רשעי ישראל שלא רצו לצאת, וזהו משמעות (כו, ח) **בְּיַד חֲזָקָה** בעל כרחם, כלשון הכתוב **(יחזקאל כג, א) אִם-לֹא בְּיַד חֲזָקָה וּבְחֲרוּץ נְטוּיָה וּבְחִמָּה שְׁפוּכָה אֶמְלֹךְ עֲלֵיכֶם:** (כו, ח) **וּבְחֲרוּץ נְטוּיָה.** זו החרב, שהיה בין מכה למכה, וכדאי' ב-**[רבה פ' וארא]**, שהיה מיתה משמש בין מכה למכה, ולמד מדכתיב בצפרדע ונגף, והיה זה כדי שלא ינוחו ויתאספו לאבד את ישראל בבת אחת, בראותם כי יד ה' קשה. וכל זה מבואר ע"פ **[מכילתא פ' בשלח]** עה"פ **(שם' בשלח יד, ז) וַיֹּשַׁע ה' בְּיָמֵינוּ הַקָּדוֹת אֶת-יִשְׂרָאֵל מִיַּד מִצְרַיִם,** כאדם שאוחז את הצפור בידו, שאם רצה ביד הוא חונקה, וכאדם שהוא שומט את העובר ממעי הפרה, ומבואר בס' שמות ו' 1: **(כו, ח) וּבְמִכָּא נָדַל.** זו גלוי שכינה, שהיה בשעת יציאת מצרים, והגביה את דעתם ונפשם:

(כו, ח) **וּבְאִתּוֹת.** זה המטה, שנוצר ביחוד לזה התכלית, וכדאי' בפ' מקום שנהגו [נ"ד א'] עשרה נבראו בערב שבת בין השמשות, ומזה הוכחה כמה גדול מעלתם של ישראל: **(כו, ח) וּבְמִפְתָּיִם.** אלו עשר מכות כמשמעו, **[חזקונין]** (כו, ח) **וּבְמִכָּא נָדַל** גדל כתרגומו ובחזונו רבא כדכתיב **(דב' תבוא טו, ב) הַמַּסּוֹת הַגְּדֹלֹת אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֵיהֶם הָאֵתָהּ וְהַמַּפְתִּימִים הַגְּדֹלִים הָהֵם:**

(דב' תבוא כו, ח) בְּיַד חֲזָקָה וּבְחֲרוּץ נְטוּיָה – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, לימוד אחד מהפשט הוא כנגד מצרים, היפוך מהפשט הוא כנגד רשעי ישראל כנאמר **(יחזקאל כג, א) אִם-לֹא בְּיַד חֲזָקָה וּבְחֲרוּץ נְטוּיָה וּבְחִמָּה שְׁפוּכָה אֶמְלֹךְ עֲלֵיכֶם:**

דברים כי-תבוא כו, ט: וַיִּבְאֲנוּ אֶל-הַמִּקְוִים הַזֶּה וַיִּתְּנוּ-לָנוּ אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ:

ה' בחול המועד פסח, י"ז ניסן התשע"ו, מתוך לימוד הדף היומי בבבלי ב"ב פא,א **[בבלי בבא בתרא פא,א]** מתנאי' הקונה שני אילנות בתוך שדה חבירו – הרי זה לא קנה קרקע, רבי מאיר אומר: קנה קרקע. הגדילו – לא ישפה, והעולה מן הגזע – שלו, ומן השרשים – של בעל הקרקע, ואם מתו – אין לו קרקע. קנה שלשה – קנה קרקע; הגדילו – ישפה, והעולה מן הגזע ומן השרשין – שלו, ואם מתו – יש לו קרקע.

גמ': התם: הקונה שני אילנות בתוך של חבירו – מביא ואינו קורא, ר"מ אומר: מביא וקורא. אמר רב יהודה אמר שמואל: מחייב היה ר"מ אף בלוקח פירות מן השוק. ממאי? מדקתני משנה יתירא, מכדי תנא ליה דיש לו קרקע, פשיטא דמביא וקורא! אלא ש"מ: מחייב היה ר"מ אף בלוקח פירות מן השוק. והא כתיב: **(דב' תבוא כו, ב) אֲשֶׁר תִּבְיֵא מְאֲרָצְךָ!** ההוא למעוטי חוצה לארץ. והא כתיב:

(שם' מש' כג, ט) אֲדַמְתָּהּ! לְמַעוֹטֵי אֲדַמַּת עֲבוֹרִים. והכתיב: **(דב' תבוא כו, ג) אֲשֶׁר-נִתְּתָה לִי!** דיהבת לי זוזי וזבני בהו. **[רשב"ם בבלי ב"ב פא,א]** **למעוטי אדמת עכו"ם** – שאם יש לו לעכו"ם קרקע בארץ ישראל ולקח ממנו פירות אין מביא מהן בכורים ונראה בעיני דהכי גרסינן והכתיב אדמתך אדמתך שני פעמים כתיב **(שם' מש' כג, ט) רֵאשִׁית בְּכוֹרֵי אֲדַמְתָּהּ (שם' תשא לד, כו) רֵאשִׁית בְּכוֹרֵי אֲדַמְתָּהּ** בספר ואלה שמות בואלה המשפטים ובכי תשא וקמשני חד למעוטי אדמת עכו"ם וחד למעוטי אדמת גר שהרי הגר עצמו מן המביאין ולא קורין הוא כדתנן במסכת בכורים (פ"א מ"ד) שאין יכול לומר אשר נשבע לאבותינו לתת לנו ואתא האי קרא למעוטי דהקונה מפירות קרקע שלו לא מביא ולא קורא.

[תוספות בבלי ב"ב פא,א] ההוא למעוטי אדמת עכו"ם – תימה לרשב"א אמאי איצטרךך הא לר"מ יש קנין לעכו"ם בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר דתנן (ע"ז דף כ:) אין משכירין בתים לעכו"ם בארץ ישראל ואין צריך לומר שדות ומפרש בגמ' (שם כא.) מאי ואין צריך לומר שדות דמפקיע להו ממעשר נמי ונראה לר"י דדלמא מהכא הוא דגמר בכל דוכתי דיש קנין מיהו אומר רשב"א דהיא דע"ז (דף כא. ושם) יש לומר אפי' כמאן דאמר אין קנין ושם מפורש.

הרב מיכל זילבר הי"ו מסביר **חד למעוטי אדמת עכו"ם** היא שיטת ר' מאיר שנכרי בעל קרקע בארץ-ישראל מפקיע אותה מהבאת ביכורים וממעשר (וכנראה מכל מצוות התלויות בארץ). אפשר כי השורש לכך נמצא בתבנית הטעמים של סוף הפסוק הקודם לפסוק **(דב' תבוא כו, ג) אֲשֶׁר-נִתְּתָה לִי** והוא **(דב' תבוא כו, ט) וַיִּבְאֲנוּ אֶל-הַמִּקְוִים הַזֶּה וַיִּתְּנוּ-לָנוּ אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ:** אֲרֶץ-יִשְׂרָאֵל ע"י קנין נכרי בה.

על הנדרש בגמרא **למעוטי אדמת עכו"ם**. והכתיב: **(דב' תבוא כו, ג) אֲשֶׁר-נִתְּתָה לִי!** דיהבת לי זוזי וזבני בהו. **אֲשֶׁר-נִתְּתָה** – מלת אשר מרבה, טעם מקף כרב-מצב הנתינה של הפירות (א) מאדמה שנתן ה' למביא (ב) מכסף שנתן ה' לישראל וקנה אדמה או קנה פירות. **אֲשֶׁר-נִתְּתָה לִי** – מרכא טפחא, קבוצת פרטים העשויה להתרחב, יתור לרבות על אדמה שנתן ה' למביא פירות מאדמה שקנה וגם כסף לקנות פירות מאנשים אחרים. אלא שאין מביאים ביכורים מפירות שגדלו באדמת נכרי בארץ-ישראל. המלים **אֲשֶׁר-נִתְּתָה לִי** נמצאות גם ב-**(מ"א ט, יג) וַיֹּאמֶר מֶה הָעֵרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר-נִתְּתָה לִי אֶתִי.** אלה דברי חירם מלך צור למלך שלמה שנתן לו חלק מארץ-ישראל בתשלום על אספקת עצים ואומנים לבנין בית המקדש. חירם מזלול במתנה היקרה הזאת. ויש להעיר שתבנית הטעמים של **(מ"א ט, יג) וַיֹּאמֶר מֶה הָעֵרִים הָאֵלֶּה** זקף-גדול ... זקף-קטן מלמדת בתורה על שני גדול מהדרך הטבעית. שדרוש שני גדול לתיקון משהו. התעוררות מלעילא כדי לגרום להתעוררות דלתתא כדי לגרום להתעוררות דלעילא. תבנית הטעמים מלמד על זעקת הכתוב על הפקעת חלק מארץ-ישראל ממצוות התלויות בארץ.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוולד"ל) כי במצותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערו: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפקא = טרקה – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגזול; יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפקא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מעין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

(דב' תבוא כו,ב) אַשְׁרַי – קדמא, ה' אֶלְתִּירָה נְתַן לָךְ . (דב' תבוא כו,ב) אַשְׁרַי – קדמא, הבאה שקדמה לזמן עצרת (= חג הביכורים, חג שבועות) אינה מתקבלת [משנה ביכורים פ"א מ"ג] אין מביאין בכורים קודם לעצרת שנאמר וחג הקציר בכורי מעשיך, ואם הביא אין מקבלין ממנו אלא יניחם שם עד שתבוא עצרת ויקרא עליהן. (א) ה' אֶלְתִּירָה נְתַן לָךְ – דרגא תביר מרכא טפקא, כקבוצת פרטים שחל עליהם אותו ענין או הלכה, מרחיב אַרְצֵךָ וממעט בהרחבה מהיכן מביאים בכורים וזה מתואם עם [משנה מסכת כלים פ"א מ"ו] עשר קדושות הן ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות ומה היא קדושתה שמביאים ממנה העומר והבכורים ושתי הלחם מה שאין מביאים כן מכל הארצות: (ב) [משנה ביכורים פ"א מ"א] יש מביאין בכורים וקורין מביאין ולא קורין ויש שאינן מביאין אלו שאינן מביאין הנוטע לתוך שלו והבריך לתוך של יחיד או של רבים וכן (ולהפך) המבריך מתוך של יחיד או מתוך של רבים לתוך שלו הנוטע לתוך שלו והבריך לתוך שלו ודרך היחיד ודרך הרבים באמצע ה"ז אינו מביא רבי יהודה אומר כזה מביא: **[מ"ב] מאיזה טעם אינו מביא משום שנאמר (שם' מש' כו,ב) רֵאשִׁית בְּכוּרֵי אֶדְמַתְךָ עד שיהיו כל הגדולין מאדמתך האריסין והחכורות והסקריקין והגזלן אין מביאין מאותו הטעם משום שנאמר (שם' מש' כו,ב) רֵאשִׁית בְּכוּרֵי אֶדְמַתְךָ: **[מ"ג] אין מביאין בכורים חוץ משבעת המינים לא מתמרים שבהרים ולא מפירות שבעמקים ולא מזיתי שמן שאינם מן המובחר אין מביאין בכורים קודם לעצרת וגו'****

[בבלי בבא בתרא פא,א] (דב' תבוא כו,ב) תִּבְיָא מֵאַרְצֵךָ ההוא (מלת מארצך) **למעוטי** חוצה לארץ. **הכתוב** מלמד את הפשט. **למעוטי** **[רמב"ם הלכות ביכורים פ"ב,ה"א]** מצות עשה להביא בכורים למקדש, ואינם נוהגין אלא בפני הבית ובארץ ישראל בלבד שנאמר **(שם' מש' כג,ט) רֵאשִׁית בְּכוּרֵי אֶדְמַתְךָ תִּבְיָא בֵּית ה' אֶלְתִּירָה**, ומביאין בכורים של דבריהם מערי סיחון ועוג ומסוריא, שהקונה בסוריא כקונה בירושלים [אבל עמון ומואב ובבל] אף על פי שהן חייבין בתרומה ובמעשרות מדבריהם אין מביאין מהן בכורים ואם הביא בכורים מחוץ לארץ אינן בכורים. **מ- למעוטי** **[רמב"ם שם]** נסביר **(דב' תבוא כו,ב) אַשְׁרַי – קדמא, ה' אֶלְתִּירָה נְתַן לָךְ – תבנית טעמים הרומזת לשתי הלכות, (הלכה א) מתבנית הטעמים דרגא תביר מרכא טפקא, כקבוצת פרטים שחל עליהם אותו ענין או הלכה, מביאים בכורים מפירות משובחים משבעת המינים, ממקומות משובחים מארץ-ישראל, ומביאין בכורים של דבריהם מערי סיחון ועוג ומסוריא, (הלכה ב) אֶלְתִּירָה נְתַן לָךְ – תביר מרכא טפקא, לא מביאים / לא מקבלים בכורים שאינם משובחים ומקומות לא משובחים בארץ ישראל ולא מביאים בכורים מ-עמון ומואב שבעבר הירדן המזרחי ולא מ-בבל. ולא מהברכה ל/מ-אדמה שאינה שלו או תחת דרך שאינה שלו, ולא מאדמה שאינה שלו.**

דברים כי-תבוא כו,יד: לא-אֶכְלְתִּי בְּאֶנִי מִמְּנוֹ וְלֹא-בְעֵרְתִי מִמְּנוֹ בְּטָמֵא וְלֹא-נִתְתִּי מִמְּנוֹ לְמַת שְׁמַעְתִּי בְּקוֹל ה' אֱלֹהֵי עֲשִׂיתִי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתִנִי:
[ספרי דברים פרשת ראה פסקא עב] (דב' תבוא כו,ב) מַעֲשֶׂךָ או (דב' ראה יב,י) מַעֲשֶׂךָ, אין לי אלא טהור טמא מנין תלמוד לומר (דב' ראה יב,י) דַּגְּנָה, לקוח בכסף מעשר מנין תלמוד לומר וְתִירְשָׁךָ, אין לי אלא טהור טמא מנין תלמוד לומר וְיִצְהָרְךָ. רבי שמעון אומר מכלל שנאמר (דב' תבוא כו,יד) לֹא-אֶכְלְתִּי בְּאֶנִי מִמְּנוֹ וְלֹא-בְעֵרְתִי מִמְּנוֹ בְּטָמֵא היכן הוא מוזהר איני יודע תלמוד לומר (דב' ראה יב,י) לֹא-תוֹכַל לֶאֱכֹל בְּשַׁעֲרֶיךָ מַעֲשֶׂךָ האוכל חייב ואין הנותן במתנה חייב. **[בבלי פסחים כד,א] אלא אמר רב פפא: מהכא **(ויקרא צו,ז) וְהַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר-יִגַע בְּכָל-טָמֵא לֹא יֵאָכַל בְּאֵשׁ יִשְׂרָאֵל**, שאין תלמוד לומר לֹא יֵאָכַל, מה תלמוד לומר לֹא יֵאָכַל? אם אינו ענין לגופו, דהא נפקא ליה מקל וחומר ממעשר (טט: שני) הקל: ומה מעשר (טט: שני) הקל אמרה תורה **(דב' תבוא כו,יד) וְלֹא-בְעֵרְתִי מִמְּנוֹ בְּטָמֵא** בשר קדש חמור לא כל שכן? וכי תימא: אין מוזהרין מן הדין - הקישא הוא, דכתיב **(דברים יב,יז) לא תוכל לאכל בשעריך מעשר דגןך תירשך ויצהרך ובכרת בקרך וגו'.** מה תלמוד לומר לֹא יֵאָכַל? אם אינו ענין לגופו - תנהו ענין לכל איסורין שבתורה, ואם אינו ענין לאכילה - תנהו ענין להנאה. אי מה כאן בשריפה, אף כל איסורין שבתורה בשריפה - אמר קרא הנותר - הנותר בשריפה ואין כל איסורין שבתורה בשריפה, **(דב' תבוא כו,יד) לֹא-אֶכְלְתִּי – מקף כבורר בין חיוב על אכילה ובין חיוב גם על הנותן במתנה, ואין חייב נותן מתנה של מעשר. (דב' תבוא כו,יד) לֹא-אֶכְלְתִּי בְּאֶנִי – קדמא ואולא כרומז ללמוד בכלל כל שהו באנינות, ופרטים אחריו כנאמר ב-**[ספרי דברים פרשת ראה פסקא עב]** רבי שמעון אומר מכלל שנאמר **(דב' תבוא כו,יד) לֹא-אֶכְלְתִּי בְּאֶנִי מִמְּנוֹ וְלֹא-בְעֵרְתִי מִמְּנוֹ בְּטָמֵא** המלמד שגם אונן טמא עובר על אכילת מעשר שני שלו, על אכילת אוכל הקנוי בפדיון מעשר שני, **פרטים מִמְּנוֹ** - רביע בתפקיד ארבעה למודים, ועוד פרט **וְלֹא-בְעֵרְתִי מִמְּנוֹ בְּטָמֵא** – מהפך פשטא זקף-קטן בתפקיד שני למודים, **וְלֹא-נִתְתִּי מִמְּנוֹ לְמַת –** מרכא טפקא אפשר כקבוצה העשויה להתרחב וזה יכול להיות כלל סוגר, **לְמַת –** אתנה מגביל משהו. **מִמְּנוֹ** - רביע בתפקיד ארבעה למודים,****

[למוד א] (רמב"ם הלכות מעשר שני ונטע רבעי פ"ג [הלכה ה] האוכל מע"ש באנינות של תורה לוקה שנאמר לֹא-אֶכְלְתִּי בְּאֶנִי מִמְּנוֹ, והוא שיאכלנו במקום אכילתו בירושלים, [למוד ב] אבל אם אכלו בחוץ באנינות, או שאכלו בפנים באנינות של דבריהם מכין אותו מכת מרדות. [למוד ג] [הלכה ו] איזהו אונן זה המתאבל על אחד מן הקרובים שהוא חייב להתאבל עליהן, וביום המיתה הוא אונן מן התורה ובלילה אונן מדבריהן שנאמר ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני יי, היום אסור ולילה מותר, נשתהה המת ימים רבים ואח"כ נקבר, כל אותן הימים שאחר יום המיתה עד יום הקבורה הוא אונן מדבריהן, ואין יום הקבורה תופש לילו. [למוד ד] [הלכה ז] ולא מע"ש בלבד אלא כל הקדשים כולן אם אכלן באנינות של תורה לוקה, ובאנינות של דבריהן מכין אותו מכת מרדות. **וְלֹא-נִתְתִּי מִמְּנוֹ – מרכא טפקא אפשר כקבוצה העשויה להתרחב וזה יכול להיות כלל סוגר, שירבה דברים כגון האמורים **[רמב"ם הלכות מעשר שני ונטע רבעי פ"ג ה"ח]** אין נותנין פירות מעשר שני לעם הארץ ולא פירות הנלקחות במעות מעשר ולא מעות מעשר מפני שהוא בחזקת טומאה, **לְמַת –** אתנה כמגביל האיסור, כהמשך **[רמב"ם שם ה"ח]** ומותר לאכול מע"ש של דמאי באנינות וליתנו לעם הארץ והוא שיאכל כנגדו, **[רמב"ם שם ה"י]** ... ואם הוציא ממנו בשאר דברים אפילו בדבר מצוה כגון שלקח ממנו ארון ותכריכין למת מצוה ה"ז אוכל כנגדו בתורת מעשר.**

